Carl Olof Rosenius

Brev om åndelige emner

Første hefte

Oversatt til norsk
Gamle stier · gamlestier.no

Carl Olof Rosenius: *Brev om åndelige emner* (Første hefte).
Tekstene er frie fordi forfatterne døde for mer enn 70 år siden. Oversettelsene er eget arbeid.
Bibelsitatene er fra Norsk Bibel 88/07.
Boka kan leses, skrives ut og deles fritt. Den nyeste utgaven finnes alltid på gamlestier.no.
Utgave 25. november 2026.

Innhold

Forord 1
1. Om hjertets avguderiske kjærlighet til de synlige ting 3
Brev 1 3
Brev 2 4
2. Noe om en uekte kjærlighet til Frelseren 6
3. Om vår rettferdighet for Gud 8
Brev 1 8
Brev 2 9
4. Om Guds underlige veier med sine barn 11
Brev 1 11
Brev 2 12
5. Den viktigste formaningen 14
6. Styrkens gåte 15
7. Noe om hvordan nåden blir tilegnet den enkelte, og om visdom i omgang med svake sjeler 17
8. Om og når en fars bud bør overtres 20
9. Noe om bekjennelsen 22
Brev 1 22
Brev 2 24
10. Noe om Guds vrede over synden 26
11. Om fristelser og synd som bryter ut 28
Brev 1 28
Brev 2 29
Brev 3 31
12. Om synd hos de hellige 33
13. Noe om skrøpeligheter i livet 35
Brev 1 35
Brev 2 36
14. Noe om å døde kjødet 38
15. Noe om selvplageri 40

16. Trøst mot anfektelse 42
Brev 1 42
Brev 2 44
Brev 3 44
17. Trøstebrev til en datter som var bekymret for sin døende mors frelse 47
18. Trøsteord til en bror som i tjue år hadde lidd under gudsbespottelige tanker 49
19. Om rikdommens fare 50
20. Om ekteskap mellom ulikt sinnede 52
21. Om varsomhet når man bedømmer skrifter og personer 55
22. Om å gå til nattverd i statskirken 59
23. Noe om lekfolks virksomhet 65
Om Carl Olof Rosenius 68

Forord

Når vi nå sender dette første heftet av «Brev om åndelige emner av C. O. Rosenius» ut til kristne venner i landet, med et inderlig ønske om at brevene må bli til oppmuntring, trøst og hjelp for mange hjerter, vil vi med noen ord fortelle hva som førte til at de ble gitt ut.

Noen venner av den kjære læreren og broren som nå er gått bort, hadde fått se en del av brevene hans – svar til bekymrede sjeler på de viktigste spørsmål om liv og gudsfrykt. Allerede for noen år siden kjente de seg kalt til å samle så mange av disse brevene som mulig i kretsen rundt seg, med tanke på å gi dem ut med tiden.

Planen ble så lagt fram for forfatteren selv, og i begynnelsen hadde han flere betenkeligheter. Brevene hadde aldri vært ment for offentligheten, mente han, og formen var mangelfull. Han visste nok at mange av dem bare kunne skrives ned etter mye gransking, kamp og bønn, men de fleste var likevel blitt til i stor hast, så spørsmålene han svarte på, ikke kunne bli grundig nok utviklet.

Så ble noen av de innsamlede brevene lest opp for ham, og de viste ham hvordan de i trykt form kunne tjene ikke bare en og annen sjel, men mange. Da ga han likevel sitt samtykke, men ønsket at man skulle vente en tid med utgivelsen – «helst til etter min død», mente han. Dette var høsten 1866.

Saken fikk altså hvile. Men fra tid til annen ble den båret fram for Herren; med Rosenius snakket ingen om den – før fire dager før hans død! Ved en av disse små tilfeldighetene der en kristen mer og mer lærer å se den kjærlige ledelsen til ham som har talt også våre hodehår, kom saken da opp igjen, og Rosenius ga sitt fulle og glade samtykke til at brevene ble gitt ut allerede nå. Dagen etter ble han syk.

For de vennene som har båret denne saken på hjertet, har det vært en stor oppmuntring og trygghet å ha den elskede lærerens siste samtykke til utgivelsen.

Rosenius er ikke lenger her nede i den stridende menighet; hans lange og møysommelige arbeidsdag er slutt. Han har fått gå inn i den triumferende menighet, i den hvilen som står tilbake for Guds folk. Men han taler ennå til oss, enda han er død.

Det var et hjertelig ønske om å tjene sjelene som drev ham til å skrive disse brevene – ofte på bekostning av den hvilen kroppen trengte, og selv om han var jaget av annet arbeid i sin Herres tjeneste. Måtte dette ønsket bli rikelig oppfylt også nå, når han ikke lenger arbeider blant oss! Måtte disse brevene i mange år ennå nå fram til fattige, nødstilte og rådville hjerter og trøste, gi nytt liv, undervise og føre til rette. Til det gi Herren sin rike nåde og velsignelse!

Stockholm i april 1868.

Utgiveren.

1. Om hjertets avguderiske kjærlighet til de synlige ting

Brev 1

Svar til en bedrøvet venn.

Min dyre, elskede bror.

Gud, den eneste vise og mektige, vår egen trofaste Far, være alltid vår trøst og styrke!

Mange slags travle gjøremål har hittil hindret meg i å svare på de siste brevene dine, og også nå må det gå fort. Men jeg kjenner meg drevet til å si deg et ord som står fast i Herren. Å, om jeg var like viss på alt annet som jeg nå er på dette!

Det gjelder dette: Du vet selv hvordan du har fryktet hjertets falskhet, sanselighet, verdslighet og lignende, og hvordan du har ropt til din Gud om hjelp mot dette onde. Du har bedt, som du sier, om at «mitt hjerte må bli skilt fra alt annet og bare henge fast ved Jesus». Da kan ingenting være større nåde og lykke for deg enn nettopp det som skjer, det som nå plager deg. For hvordan skulle Herren kunne bønnhøre en slik bønn om ikke nettopp på denne måten?

Se derfor til at du ærer den trofaste Faderens tydelige bønnhørelse og kjærlige omsorg for deg! Bøy deg dypt i støvet for hans trofasthet og nåde. Dette var det viktigste jeg ville si deg.

At det du opplever med N. N., svir, uroer, irriterer og plager deg, er helt naturlig. Men hvordan kan Gud gjøre det du ba om, uten at det gjør vondt? Og så skal du nå, kjære bror, bli aktet verdig til de helliges øvelse: korsfestelse, nagler gjennom hender og føtter, torner og annet slikt.

Jeg forstår godt at det gjør deg svært vondt å møte unåde og misfornøyde ansikter. Men alt tar sikte på at du skal løses fra alt som ikke er Gud og hans vennskap. Med andre ord: *Du skal ikke ha andre guder.* Får vi menneskers kjærlighet og vennskap, får vi penger og eiendom og andre av Guds gaver, så kan vi ta imot og takke – men bare med det sinnet at vi også er rede til å gi avkall på dem og likevel være lykkelige med «bare Gud» og hans vennskap.

Det jeg ellers ville legge til, er helt kort: Be Gud om nåde til ikke å tro så sterkt og sikkert på noe menneskelig, noe hos mennesker, verken hos deg selv eller andre. Jo lenger du lever, desto mer vil du se bare overdrivelser og feiltakelser i alt du har tenkt om mennesker, enten det var godt eller ondt.

For hva er alle mennesker? «Et pust er de» – maskiner som ledes av ånder og får tjene til vår oppdragelse for evigheten, drevet alt etter hva som trengs i øyeblikket. N. N. kan være et godt eller et dårlig menneske; det er det samme for deg. For det hender deg verken noe bedre eller noe verre enn det Gud har bestemt for deg. «Du skal ikke ha andre guder enn meg!»

All nådes Gud, all trøsts Far være med deg!

Brev 2

Kjære bror.

Guds fred!

Da jeg hadde lest brevet ditt, kjente jeg bare at jeg elsket deg desto mer, jo mer elendighet som vellet fram i det. Å, min kjære bror, jeg ser så godt hvordan det står til med deg. Dels kjenner jeg naturen din fra personlig samvær, dels er brevene dine så klare speil av hele ditt vesen at jeg tror jeg kan si hva sykdommen er. Men å vite det helbreder den ikke; i beste fall kan den lindres noe. Nei, du må nok i stor grad dras med den så lenge du er på jorden.

Har du lest om den gjenstridige sukkersyken og om hvor streng og utholdende dietten må være for å overvinne den? Nettopp en like vedvarende og streng utholdenhet trengs her: Sinnet må ikke få følge sin sterke tilbøyelighet, men stadig holdes i motsatt retning – slik den som har sukkersyke, må holdes borte fra alt som kan danne sukker i kroppen hans, og i stedet få usaltet kjøtt og buljong.

Din natur heller så uendelig sterkt mot å *se på kjød*, på det som bare er «gress og strå» – det vil si *deg selv og andre mennesker*. Derfor blir du uopphørlig preget av det som ses, kjennes og høres, og har vanskelig for å holde deg til det *evige*, *faste*, *store*, *sanne* og *virkelige*, som er *Gud alene*.

(Jeg mener slett ikke at *du* er alene om denne naturen; vi lider alle av samme sykdom, selv om noen også heller mot den andre siden – mot det oversanselige, mot sværmeri og slikt.) Som motvekt mot en slik natur vet jeg om to store sannheter. De er de rette legemidlene, eller de burde være de faste målene som øyet aldri må vike fra. Disse store sannhetene er:

1. Alle mennesker er *et intet*, bare *et pust*, bare *gress*, bare *støv* – og dette gjennomsyret av all helvetes ondskap, gift og slangeeiter.
1. Gud alene er alt, all *kraft*, all *nåde*, *godhet*, *trofasthet*, *kjærlighet*, *salighet* – og det både i åndelige og legemlige ting.

Det ville med andre ord gjøre deg svært godt å grunne særskilt på Rom 9,16–23; Sal 139; Job 38–39; Jes 43 og 45,2–7 og andre lignende steder, og ut fra slike tekster prege disse praktiske anvendelsene dypt inn i sinnet:

1. Alt som hender meg eller noen gang kan hende meg, er til minste prikk tilmålt meg av min evige himmelske Far, av hans visdom, kjærlighet og makt – så sant som Jesus sier at *ikke et hår faller av vårt hode uten hans vilje*. Se videre Klag 3,37–38 og 2 Sam 16,10.
1. *Alt jeg synder, eller noen gang kan synde*, skal ikke rokke nådestanden så mye som et øyeblikk, så lenge Kristus er mitt liv og synden min plage og gru. Ja, om syndene så var blodrøde (Jes 1,18). Ta her hele Guds evangelium til hjelp og vederkveg din sjel fullt ut, så du blir helt viss på at du likevel er et Guds barn med all din ondskap, og at Gud aldri tilregner deg synden.

Da skal du få ny lyst og kraft til å døde synden, vreden og utålmodigheten, gjøre godt igjen det du virkelig har gjort galt, og heretter våke bedre. Men vokt deg for å gjøre slikt til vilkår for troen, for da synker du ned i elendigheten din igjen.

Dette er det viktigste. Gud hjelpe deg, kjære bror, mer og mer til slik å *styrke hjertet ved nåden*.

2. Noe om en uekte kjærlighet til Frelseren

Elskede søster i Kristus!

Herren Gud velsigne deg med nåde og fred!

Nå har jeg igjen, som så ofte før, latt strømmen føre meg forbi den ene postdagen etter den andre uten å svare på ditt siste, lange brev, som kom for omtrent to–tre uker siden. Endelig vil jeg skynde meg å sende deg noen få linjer, enda jeg er svært uopplagt for øyeblikket; i dag har jeg nemlig en tyngde i hodet og litt verk, av varmen eller hva det nå kan være. – – – – – – – – –

Men nå skal vi skynde oss bort fra alle disse mindre emnene. En liten gnist av tro i mitt eget hjerte gir meg inderlig frimodighet til å ønske deg, kjære venn, at du snart må få erfare en mer gjennomgripende og varig hjelp.

Å, hvor elendig skrøpelig og svak i *troen* jeg selv er og har vært, så jeg knapt har klart å holde fast på at min vei kunne ende godt! Men når et eneste øyeblikk, et eneste Guds ord gir meg tilbake det lyset jeg har savnet, begynner det gamle, uttørkede hjertet igjen å røres og leve med det livet det hadde før. Av det merker jeg at mitt mørke har vært det samme som mørket hos disiplene da de ble siktet og for en *liten stund* forlatt – de som gledet seg igjen da de fikk Frelseren sin tilbake.

Da blir også kjærligheten til brødrene levende. Da glemmer jeg alt smålig kjekl og ser dem dyrekjøpt i Jesu blod, vakre og dyrebare og elskelige med alle sine svakheter – så lenge og så sant de henger ved ham og er *nådebarn* i ham.

Slik vil jeg også tenke om deg. Din dom over deg selv skifter så uendelig. I ett og samme brev er du på den ene siden viss på at du er en

falsk, død hykler og på den andre siden viss på at du har fått nåde – for så i neste øyeblikk å bevise det motsatte, og så videre. Derfor kan jeg ikke legge vekt på hva du selv mener om deg, men gjør meg opp min egen dom.

Og den er denne: Din største nød er likevel at du savner å kjenne Jesu nåde og nærvær, og din største glede er å få tro eller kjenne denne nåden og nærværet hans. *Bare* dette er nok som kjennetegn på en Jesu disippel – selv om du skulle ligne en Tomas, som i et ulykkelig øyeblikk bryter ut i ord av vrede og vantro, eller de andre disiplene, som det ene øyeblikket tvilte, det neste trodde og gledet seg, og det tredje rett og slett tvilte igjen.

Jeg håper altså at også du er en av de sørgende kvinnene, kastet hit og dit av følelser. Bare *én* ting vil jeg at du skal tenke over: Det må være nøden over dine egne synder og din egen dårlige tilstand som driver deg til Jesus, og ikke bare en følelse av jordisk ensomhet og av å være forlatt av tidligere gledeskilder, smiger, venner og annet.

Mange flykter nemlig til Gud, drevet av andres synder, urettferdighet, uvennlighet og lignende, for å finne en bedre *venn* i Gud, en kjærlig favn og så videre. Dette er et stygt selvbedrag, som er så vanlig i verden. Det er en romankjærlighet til Jesus, som fester seg mer ved hans milde, vennlige, trofaste og ømme hjertelag, hans ord og øyne, enn ved hans forsoningsblod, hans forsoning og hans tilgivelse av synden.

Jeg vet at hvem som helst kan smittes av denne vansirende, uekte kjærligheten, og jeg kan ikke nekte for at jeg mener du har et sterkt *anlegg* og en *tilbøyelighet* til den; i noen stunder har jeg også merket det. Her gjelder det å våke! *Kristus* er en Frelser fra syndens, dødens og djevelens vold. Derfor må det være nøden over ens *egne* synder som driver en til å søke ham. Jeg tror også at en i Kristus bare finner det en søker.

Nå må jeg slutte. Gud være med deg og din oppriktige venn i Kristus.

3. Om vår rettferdighet for Gud

Brev 1

Oppmuntringsbrev til en venn.

Kjære venn, her kunne det vært mye å si, mye å ønske og mye å fortelle om – men det meste må en alltid la ligge. Likevel er alt vel, for vi er jo Guds barn. Vi er på det stedet der ingen synd kan tilregnes oss og ingen lov fordømme oss – under syndenes forlatelse, den vide, uendelige himmelen.

Og om du nå ikke selv kjenner det slik, men synes det motsatte – for du ser bare synd og kjenner bare mørke og trykk, frykt og uro – så vit at det likevel *er* slik Ordet sier, ikke slik hjertet ditt sier. Kjære venn, glem aldri den ufortjente nåden, den uforanderlige rettferdigheten.

Alt det *du* er og gjør, hører til den jordiske, menneskelige rettferdigheten. Den er nok viktig, men den rekker aldri opp til himmelen; den blir her nede.

Har du gjort feil, og samvittigheten uroer deg og loven fordømmer deg, så svar slik: «Ja, *jeg* har syndet, og det er sannelig sørgelig. Men det er en lykke i ulykken: Synden min rører ikke den rettferdigheten jeg står i *for Gud*. Har jeg syndet, så har Kristus ikke syndet. Nei, Kristus har ikke syndet, Kristus er from, og hans fromhet er min fromhet.» Det står uttrykkelig hos profeten at han skal kalles: *Herren, vår rettferdighet*.

Min rettferdighet ved Faderens høyre hånd
sitter uten flekk i lysets hellige land;
min rettferdighet er klar som dagen,
skjønt jeg av loven fordømmes.

Kjære venn, dette ville jeg minne deg om. For jeg antar at djevelen ofte plager deg, og jeg vet at når en bare kan tro denne Guds rettferdighet, er alt leget. – Selv har jeg vært i dyp elendighet i denne tiden og igjen merket at det helt og holdent er *Guds verk at vi tror*. La oss derfor be Gud om troen og så lese og høre hans evangelium. Da får vi trosnåden (eller nåde til å tro), og med den får vi Den Hellige Ånd, som siden gjør alt: trøster, husvaler, styrker, leder, refser – alt godt!

Gud, all nådes Gud, være med deg, styrke og stadfeste deg til evig liv!

Brev 2

Skrevet langfredag.

Gud, vår Far som er forsonet i Kristus, være deg nådig, styrke og husvale ditt hjerte.

I dag feirer vi den store forsoningsdagen, *da Gud i Kristus forlikte verden med seg selv*, da kvinnens ætt knuste slangens hode, leget fallet og tok bort verdens synder. Det er den store dagen da Kristus med sitt eget blod gikk inn i det aller helligste og fant en evig forløsning (Hebr 9,12). Nå er tiden inne til å være fri og frank og ha saken klar og ryddig – i troen, om ikke i følelsen. «Hvem er den som fordømmer? Kristus er den som er død.»

Dette gjelder deg og meg og alle svake, syndige og lite troende hjerter. Jeg husker godt og vet at du har et svakt og ømt hjerte og ofte snakker om hvor syndig du er. Men hør nå hva Jesus sier på korset: «*Far, tilgi dem!* – se, jeg dør for dem, jeg lider det de skulle ha lidd. Du kan ikke kreve to *betalinger* for én gjeld. Nå er de mine, for jeg har kjøpt dem med mitt blod. Ingen lov, ingen synd, ingen død, ingen djevel får røre dem, for jeg har jo tatt alt dette på meg.»

Deretter sier han: «*Jeg tørster!*» – etter lønnen for sin møye, sjelenes frelse. Og enda mer: «*Det er fullbrakt!*» Hva var det som var fullbrakt? Det han hadde påtatt seg. Og hva hadde han påtatt seg? Å sone folkets synder. Nå sier han: «Det er fullbrakt.» Det er nok, evig nok, evig nok for alle sjeler og for alle synder: ikke bare de små, men også de store, ikke bare noen, men alle; ikke bare de overvunne, men også de som ennå henger ved; ikke bare de ytre, men også de indre, som hjertets kulde, lettsinn, treghet og svakhet.

Se videre på røveren som fikk løftet: «*I dag skal du være med meg i Paradis*.» Hva hadde han gjort for å bli velbehagelig for Gud? Ingenting. Han hadde vært en grov forbryter; men nå trodde han på Jesus og sa bare det korte ordet: «Husk meg når du kommer i ditt rike.»

Merk deg dette: Når du er svak og maktesløs og ikke orker å be, så si bare et kort ord, send bare opp et sukk. Jesus forstår alt du trenger, og svarer: «*I dag, sannelig sier jeg deg, i dag skal du være med meg i Paradis*.» Slik skal han svare på ditt siste sukk i verden, og straks våkner du i Paradis. – Ja, amen. Det er visst og sant, det er summen av alle Guds løfter: Ved Jesu død får vi evig liv i himmelen.

Gud velsigne deg nå med mye trøst og fred i nådens fang, som et barn i mors armer. Han, han skal gjøre alt og sørge for alt. Farvel.

4. Om Guds underlige veier med sine barn

Brev 1

Brev til en lidende kristen.

Kjære venn! Gud, han som ditt hjerte lengter etter, han som er uforanderlig og rik på barmhjertighet, trøste, styrke og bevare deg alltid i nåde og fred!

Å, kjære venn, om jeg bare riktig kunne oppmuntre deg! Vi kan tenke oss hvor tungt det ofte må være å være så alene som du er, og å leve så lenge under Guds underlige ledelse. *Her blir de helliges bønn, tro, håp og tålmodighet lært og øvd.* Her trengs en særegen tro, et skarpt, åndelig øye; her gjelder det ikke å se på det som ses, men å være enfoldig og bare svøpe seg inn i Ordet.

Kjære venn, tenk likevel på at Herrens kjæreste barn har lidd slikt og mye mer. Og Herren har sagt: «*Alle dem jeg elsker, dem refser og tukter jeg.*» Første kapittel i Jobs bok er svært lærerikt. Mens den ene budbæreren ennå talte, kom en annen med et nytt sorgbud. Les det hvis du kan. Slik skal Herrens mest trofaste tjenere kastes hit og dit og siktes.

«Men om jeg bare var et Guds barn, om jeg bare var viss på at jeg var i Guds hånd», tenker du kanskje. Framfor alt: døm ikke om så store ting etter følelser, tanker og inntrykk. Et så stort spørsmål bør bare Guds ord få svare på.

Ordet sier at *Gud var i Kristus og forlikte verden med seg selv*, og at *vi ble forlikt med Gud ved hans Sønns død da vi ennå var fiender*. Så er det altså alltid vel der oppe. Gud er forsonet og forlikt, enten jeg tror eller ikke tror. Slik vitner Skriften.

Tror jeg, blir jeg forsonet med Gud og får også selv et vennlig og barnlig sinn mot ham – og da er alt vel. Av dette følger det som du og jeg og vi alle evig og urokkelig bør holde fast ved: Vi trenger aldri være uten nåde og fred, ikke et eneste øyeblikk. Så snart vi *trenger* dem, ligger de allerede der, ferdige til å tas imot, og venter på oss. Tror jeg ikke, så går jeg glipp av dem og lider; men nåden fantes der likevel, Gud var likevel forsonet, og Ordet var like sant.

Brev 2

Herren vår Gud være hos deg, pleie og husvale deg med sin godhet og nåde, slik du trenger det!

Kjære venn, hva tror du om Gud? Tror du ikke at han ennå er like trofast og god, selv om han farer så underlig fram? Jo, uten tvil.

Har vi ikke sett, og ser vi ikke, hvor underlig, men nådefullt vår Gud styrer? Jeg rekker bare ikke å fortelle om alle eksemplene. Men før skal fjellene vike og haugene falle enn hans kjærlighet til menneskene. Han er knyttet til mennesket. Alle som bare tar imot ham og bare lar ham gjøre vel mot seg, har fått plass i hans hjerte for å være der evig, under hans kjærlige pleie.

Jeg ser ikke én eneste som er blitt støtt bort på grunn av synd eller uverdighet. Tenk på det! Finnes det et eksempel i Skriften på en eneste som ville høre Herren til, men som ble forkastet og glemt for en synd, for kulde eller for uverdighet? Nei, ikke én.

Men det ser jeg: De ble alle prøvd, og de som hadde fått en særlig nåde, ble hudstrøket. Maria, Jesu mor, fikk kjenne sverdet gå gjennom sin sjel, skarpere enn noen annen. Abraham, Josef, Job, David og mange andre – hvilke dype sorger fikk de ikke lide! Og likevel, med hvilken inderlig, trofast godhet og kjærlighet omfavnet ikke Herren dem! Skal vi aldri tenke over slikt?

Derfor, kjære venn, la verken den underlige veien din her på jorden eller følelsene dine føre deg vill. Du er ren, du er vakker, du er rik, du er velbehagelig for Gud. «Han vet nok hvilke tanker han har om deg: fredstanker og ikke tanker til ulykke, *for å gi deg den fremtid du venter på*.» Ingen kan vel beskrive hva du imens får erfare i *ditt indre* under all denne Guds nåde.

Men summen er sikkert denne: *De rettferdiges sjeler er i Guds hånd.* Han, han, Hyrden som bærer de svake lammene i sin favn og leger de

knuste hjertene, pleier deg slik du trenger det. (Det er også *min* trøst!) «Jeg skal ikke etterlate dere farløse», sier Herren. «Ja, til dere blir gamle og får grå hår, vil jeg bære dere. Jeg skal gjøre det.»

Og apostelen sier: «Herrens øyne er vendt mot de rettferdige, og hans ører mot deres bønn.»

I disse ordene ser det ut til å ligge en lignelse, hentet fra dem som pleier syke: en øm mor som har et sykt barn, eller en kjærlig hustru hvis kjære mann ligger alvorlig syk. Øynene deres er hele tiden vendt mot sykesengen, og derfor hører en dem si: «Om jeg bare kunne se i øynene deres hva de vil, skulle de slippe å åpne munnen for å be om det.»

Slik er Herrens øyne vendt mot hans barn, og hans ører mot deres bønn, mot deres svakeste sukk, så han vil svare før de roper. – Gud, vår Gud, velsigne deg nå og bre ut over deg sine vinger, sin *nåde* og sin *fred*, alltid!

5. Den viktigste formaningen

Svar til en venn i Kristus.

Kjære venn. Det gleder meg å se at du lever i troen på Frelseren og nåden, hvor elendig og skrøpelig du enn føler deg. Bli alltid der – i din egen skrøpelighet, men innsvøpt i nåden, den evige, dyrt kjøpte nåden, «ved Frelserens føtter i barnlig tro».

Skal jeg nå formane deg til noe, så hør: Hold blikket på Frelseren hver dag, og hold vennskap med Gud hver dag. *Til det trenger du bare hans elskede Sønns fortjeneste*. Våk og be dessuten, og vis ham litt troskap og tjeneste der du kan. Men når du feiler, så la likevel det første stå fast, det om den evige nåden, og drukn alt i nådens og tilgivelsens hav. – Farvel nå. Gud velsigne og bevare deg alltid.

6. Styrkens gåte

Elskede bror! Han, han alene er rettferdig! «La deg nøye med *min nåde*, for min kraft er mektig i *de svake*» – i *de svake* (2 Kor 12,9). Dette som svar på ditt siste brev. Takk!

Alle dine forestillinger om hvor dyp vår elendighet er, har vært for små; derfor må syndserkjennelsen din nå gjøres fullstendig på en så bitter måte. Alt det *du* nå kjenner, vitner Skriften om når den taler om menneskehjertets ondskap – alt det og enda mer. Her har vi nok å lære så lenge vi lever.

Og hør: Nå har jeg en gåte til deg, kjære bror! Gjett hvor lenge du skal få verre og verre erfaringer av syndenøden din og være uten fred og kraft. (En bedre tid kan nemlig komme, da det blir noe roligere og du får en salig fred.)

Ja, hvor lenge blir det verre? Svar: *Helt til du ikke lenger regner med deg selv* – til du er blitt så død at du ikke lenger regner med deg selv eller med noe menneske, men en gang for alle lar det være avgjort at vi alle er like fortapt og i alt bare henger på Guds barmhjertighet.

Tenk dypere over dette og sammenlign det med Rom 7,10–11 og 2 Kor 12,9–10: «Når jeg er svak, da er jeg sterk.» Når noen er syk, snakker en om alle grader av svakhet: nå kan han ikke spise, nå kan han ikke snakke, nå kjenner han ikke folk. Men når han er død, snakker en aldri om slikt. Hvorfor ikke? Fordi *en da ikke lenger regner med ham!*

Merk deg da at du ikke er helt *død* for selvrettferdigheten din så lenge du snakker mye om hvor mangelfull den er. Hva er det i oss annet enn forbannelse, synd, skam, slangegift og helvete? Jeg mener ikke at *jeg* er helt død for selvrettferdigheten ennå. Nei, jeg ligger i den samme sølen; men der har jeg også grunnen til tusen sorger. Gud være oss nådig! Vi har *alt*, *alt* i Kristus, og vi tror det ikke.

Se, her har du igjen et brev, kjære bror. Mer kan jeg ikke gi deg, for stundene mine er nå så dyrebare at jeg ikke skriver et så langt brev til mange. – Farvel nå, min kjære bror. Glem ikke det jeg har sagt! Gud med deg! Det er umulig at noe av det Gud gjør, ikke skulle være det *beste* – og det beste er jo det beste. Gud med deg!

7. Noe om hvordan nåden blir tilegnet den enkelte, og om visdom i omgang med svake sjeler

Svar til en bror i Finland.

Bror i Kristus! Måtte Gud, vår Far, som er forsonet med oss i Kristus, ved Den Hellige Ånd gi deg rikelig av nådens, visdommens og Herrens frykts Ånd! Amen.

Om det første og viktigste spørsmålet i brevet ditt vil jeg først si kort: Jeg gleder meg over at du har fått et klarere lys over vår fortapte tilstand i oss selv og over den fullkomne forsoningen som allerede er skjedd i Kristus. Likevel tror jeg at det blander seg noe uklart inn i talen og striden om hvordan denne forsoningen blir tilegnet, selv om hensikten ellers er god.

Det er helt riktig at Frelseren ikke sier at vi skal vente når det gjelder nåde og tilgivelse. Han innbyr: «Kom til meg», og han mener helt sikkert: Kom nå! Og han sier igjen: «Den som kommer til meg, vil jeg slett ikke støte ut» – til ham sier han aldri: Du kommer for tidlig. Nei, «alt er ferdig» – «i dag, i dag» og så videre.

Alt dette er sant og riktig. Men å si: Du kan hvis du vil, du trenger ikke vente på noen nåde fra Gud for å tro og komme til ham – det er neppe riktig. Jeg ser også at du selv, kjære bror, iblant tenker annerledes. På den ene siden sier du at vi uten å vente på Herren skal ta imot den nåden som allerede er gitt; på den andre siden sier du at vi skal be Gud om nåde og kraft til det.

Skal vi be Gud om nåde til å tro, erkjenner vi at det ikke står i vår makt. Da sier vi ikke: Du kan hvis du vil. Da sier vi: «Viljen har jeg,

men å gjøre det gode, makter jeg ikke». Dette gjelder alt det Ordet byder, også budet om å tro.

Derfor begynner Luthers forklaring til den tredje trosartikkelen med disse ordene: «Jeg tror at jeg ikke av egen fornuft eller kraft kan tro på Jesus Kristus, min Herre, eller komme til ham.» Og et annet sted sier Luther: «Be Gud om troen, ellers blir du uten tro til evig tid.»

Kort sagt er saken og sannheten denne: Evangeliets ord byr oss å komme straks, tro og ta imot den nåden som er gitt. Da er det også helt riktig å tale slik til sjelene. Men i praksis møter alle våkne sjeler vanskeligheter. Hvis noen kan tro og tilegne seg nåden av seg selv så mye han vil, mistenker også jeg at troen hans ikke er et Guds verk, men noe han har tatt selv; for som vi nettopp sa, må vi jo be Gud om den.

Men når det nå begynner å bli en trang port og en vanskelig kunst å tro på den nåden som allerede er gitt og er fullkommen, bør vi også innrømme overfor sjelene at selve troen er en Guds gave, og at de fremdeles får be: «Herre, øk vår tro!»

Vi kan heller ikke nekte for at den troen som frelser, mangler iblant sin glade visshet og viser seg bare som en hunger og tørst etter Jesus. Tenk på hvor ofte Herren sa til dem som ennå var i sorg og aldri hadde smakt vissheten: «Din tro har frelst deg. Gå bort i fred!» Ja, den kanaaneiske kvinnen, som kjempet og ba om og om igjen, og som til slutt var fornøyd med smulene som hundene får, fikk dette vitnesbyrdet: «Kvinne, din tro er *stor*!»

Å rose seg av Kristi rettferdighet mens en kjenner all slags brist hos seg selv, er uten tvil det riktigste – når en i virkelig tro kan rose seg slik. «Salig er det folk som *kan* fryde seg» (Sal 89,16). Men i selskap med svake sjeler er det likevel godt å bekjenne ydmykt med Paulus: «Jeg mener ikke om meg selv at jeg har grepet det» (Fil 3,13).

Har vi fått et klarere lys i evangeliet, er det vår plikt å gjøre vår bekjennelse så forståelig og sunn som mulig, med ydmykhet og varsomhet. Se Rom 14,1–2. Men hvis noen nekter for at vi i sann tro kan og bør rose oss av å være salige i Kristus midt i all vår brist, kan han lese Luthers tankevekkende ord i epistelpostillen nr. 8, prekenen til søndagen etter jul, § 106–108.

Når det gjelder de andre, mer tilfeldige spørsmålene, håper jeg at Guds Ånd stadig mer vil gi deg lys over dem. Apostelen byr oss

riktignok å være beredt til å forsvare oss for enhver som krever oss til regnskap for det håpet som bor i oss (1 Pet 3,15). Derfor er det uten tvil det riktigste for enhver kristen å svare ydmykt, også den som spør uforstandig.

Men jeg tror ikke det er riktig straks å frakjenne en nådesøkende sjel livet fordi hun ikke alltid kan gi en glad og frydefull bekjennelse. Se på de trofaste disiplene i påsken, da de trodde at Kristus var død. Studer grundig Luthers preken til 2. påskedag i evangeliepostillen.

Men nå: Vår Gud, som all nåde kommer fra, styrke og grunnfeste deg stadig mer i sin nåde og sannhet.

8. Om og når en fars bud bør overtres

Svar til en ung kristen.

Min lille søster i Kristus!

Rikelig nåde, fred og trøst! Bare noen få ord i all hast som svar på ditt kjære brev, for jeg har det svært travelt. Takk, takk for det du så enkelt og fortrolig fortalte! Å, jeg ser, jeg forstår. Ja, det N. sa, som du gjenga, hadde sannelig sin betydning.

Men så til det viktige spørsmålet fra og for den bekymrede vennen, som tvinges av en gammel fars bud og bønner til å handle mot sitt eget bedre ønske og mot bedre vitende. Ja, kjære venner, her hjelper det ikke med ord. Det er lett å gi råd – men når de ikke kan følges, hva da?! Hvordan henger det sammen? Jo, jeg tror det nok trengs mange bitre og dødende erfaringer ennå før Guds vilje og ord får slik makt over sjelen at de blir fulgt.

Det er jo åpenbart at en må lyde Gud mer enn mennesker, og at en for Herrens skyld må forlate far, mor, brødre, søstre, ja, sitt eget liv, når det kreves. Men – hvem gjør det? Jo, når nøden blir større, eller når hjertet blir fylt av den overveldende gleden over Guds kjærlighet i Kristus, da går det. Da går det lett, det som før var umulig.

En annen sak er at vi ikke må forstå dette slik at vi skulle trosse en far uten tvingende grunn – nei, tvert imot! Et kristent barn bør være det aller mest føyelige barnet og lar seg ofte tvinge til å gi avkall også på åndelig vederkvegelse. Men byr faren en bestemt synd eller en fornektelse av Kristus, eller forbyr han bruken av *alle nådemidlene*, da opphører lydigheten. Da må en heller lide enn lyde.

Og kraften til alt dette? Ja, den kommer når en er blitt grundig dødet eller har fått stor glede i Herren (1 Joh 5,4). Men å bruke disse reglene er en sak for hver enkelt kristen i hvert enkelt tilfelle. Jeg har slett ikke tid til å gi mange eksempler på når en kan lyde, og når en må bryte og lide. I *Pietisten* har jeg dessuten skrevet mer enn jeg rekker nå om hvordan troen blir en seier og en glede i Herren, vår styrke.

Gud gi oss sin store nåde til at vi for alvor tar hans ord til hjertet, går med hans løfter fram for hans fotskammel og ber om troens gave og flere gaver! Herren være med dere! Jeg må slutte. Gud, all nådes Gud, være med dere alle!

9. Noe om bekjennelsen

Brev 1

Svar til en bekymret ung troende sjel.

Gud gi deg rikelig nåde, fred, trøst og styrke. Amen.

Med glede tar jeg pennen for å skrive til deg. Så gjerne ville jeg nå skrive både mye og godt – et langt brev, rikt på ånd! Men akkurat nå kjenner jeg meg helt udyktig. Likevel skriver jeg ganske enkelt det jeg særlig ønsker å si deg.

Av brevet ditt ser jeg at to motsatte erfaringer kjemper om deg. På den ene siden den store nåden – den nåden du har erfart og fremdeles erfarer; på den andre siden lidelsen du har av synden og verden. Levde hjertet ditt nå helt nedsenket i nåden, ville alt annet ikke bare bli til å bære, men fare bort som støv og bli til intet.

Hva betyr all denne tidens møye, all «tvang i verden», mot den store nåden som er blitt deg til del? Gud har nå dratt deg og tatt deg ut fra verden og mørket, fra Satans makt, og satt deg over i Guds Sønns rike – i åndelig lys, i nåde og vennskap med Gud, med del i de helliges arv i lyset. Lykkelige venn! Lykkelige år da dette hendte deg!

Videre: Hva betyr all tvang i verden, all lidelse du har av deg selv og det onde i deg, mot den herligheten som skal åpenbares på deg, den friheten og æren som venter deg? Ja, enda mer: Hva betyr alle dine synder, all din brist og lunkenhet (som visselig er tunge synder)? Hva betyr alt dette, *alt ditt*, mot den store, verdifulle og dyre løsesummen som jo virkelig er betalt for deg, og mot den nåden – den store, frie nåden, rettferdigheten og velbehaget i Guds øyne – som derfor blir tilregnet deg?

All din elendighet blir borte og forsvinner her. Dine synder, din lunkenhet, menneskefrykt, avgudsdyrkelse og annet kan nok være

tunge. Men her blir de likevel svært små mot Guds Sønns blod, som jo nå er utøst for deg, hvordan du så enn er.

Det du klager mest over i brevet ditt, er det jeg også forsto ville bli det vanskeligste for deg: at du vil behage mennesker og frykter dem, og at du derfor ikke makter å *bekjenne*. Om dette vil jeg si noen ord. Jeg vet at den rette grunnen er lagt hos deg: Du har *lyst etter det indre mennesket til å være tro mot din Frelser og bekjenne hans navn*. Men evnen og måten å gjøre det på mangler du.

For det første: Bekymre deg ikke overmåte for dette. Gud skal selv gi deg måten og evnen når det behager ham. For det andre: Har du feilet og latt være å gjøre det du burde, så bekjenn det straks, be om tilgivelsen og ta imot den, slik du ser at Peter fikk den etter fornektelsen. Tro det med visshet og glede, så hjertet ditt blir helt glad og friskt og reist opp igjen for Gud. *Først da kan du bekjenne*.

Men nå litt om måten. Hvordan skal du begynne? Her tenker jeg på min egen erfaring fra de første årene. Å bekjenne rett ut for hvem som helst er ikke alltid mulig for oss, men det finnes flere andre måter. Finner du for eksempel bare én eneste mindre betydelig person som du kan lese eller tale litt med, så begynn der. Og se, med det har du kanskje bekjent for en hel by, for snart skal det sies om deg: Hun er blitt en «leser» og så videre.

Eller en annen måte: Det du ikke makter å si åpent til dem rundt deg, sier du indirekte – for eksempel bare ved at du lar bøkene dine ligge framme, leser ofte, eller ikke kan være med på åpenbart syndige fornøyelser og sier at grunnen er at du regner det for synd. Slike anledninger både tvinger og hjelper deg til å bekjenne.

Men se, dette vet du, og derfor gruer du deg for å vise også *disse tegnene* på hvordan det står til med deg. Om det har skjedd og fremdeles skjer en og annen gang – og det får du kjenne bittert – så må det likevel ikke fortsette. Ja, du får også mye mer kraft og lyst til å bekjenne så snart du har brutt deg gjennom. – Men det jeg ellers kunne ønske å si deg om dette, har jeg allerede sagt i en artikkel om «å gå ut fra verden» i første årgang av *Pietisten*.

Nå må jeg forlate deg, og jeg ber til Gud at han i alle dine levedager må glede og styrke deg med sin nåde, sitt ord og sin nærhet. Hold deg innenfor festningen, som duen i klippekløften. Hold deg tett inntil Frelseren. I ham har du alt du trenger: en forsvarer, en talsmann mot

den som anklager deg for dine synder, en fullkommen rettferdighet, nåde og velbehag hos Gud, en venn i ensomheten, en trøster, en støtte i nøden, ditt liv i døden. Bli i ham, så er du alltid til behag for Gud og alltid lykkelig.

Brev 2

Svar til en bekymret bror.

Når det gjelder det egentlige spørsmålet i brevet Deres – den bekymringen De er kommet i på grunn av min utleggelse av Rom 10,10 – vil jeg bare spørre Dem én gang til: *Hvor står det skrevet* at de som ikke har lyst til å tale om Jesus, er kristne?

Her må vi nøye skille mellom evne og nådegave på den ene siden og åndens lyst og trang på den andre. Ikke alle Guds barn har noen særlig gave til å tale. Det er jo stor forskjell på dem: Den ene kan lett tale og forkynne i Åndens kraft, mens den andre, som Moses klaget over seg selv, er «tung i tale» (2 Mos 4,10).

Det er ikke det spørsmålet gjelder, men bare åndens indre lyst, drift og trang. Og da spør vi igjen: Hvor står det skrevet at Guds barn ikke har lyst til å tale om Jesus? «Det hjertet flyter over av, det taler munnen».

Noe helt annet er det at vi iblant blir overfalt av menneskefrykt og annet slikt, så vi ikke kan bekjenne Herrens navn slik vi gjerne ville. Det får vi jo erfare, til vår ydmykelse; men dette står alltid under nåden når vi bekjenner slik svakhet for Herren. Og der en klager over mangelen, finnes det jo i hjertets dyp en ånd som gjerne vil bekjenne, men mangler kraft og lider under det. Der er altså ånden villig. Det er bare dette vi taler om: at ånden er villig til å tale om Jesus.

Og her kan vi ikke vike en hårsbredd, for vi vet at det i vårt land finnes en hel villfarende åndelig skole som rett og slett lærer at en ikke skal bekjenne, unntatt når en blir oppfordret til det. Gud bevare oss for en slik lære!

Si meg, kjære venn: Er det mulig at Jesus kan være hjertets skatt, og at jeg ikke skulle ha lyst til å tale om ham? Men er Jesus ikke mitt hjertes skatt, hvordan tror jeg da på ham? Og hvordan står det til med min kjærlighet, troens dyre frukt, om jeg ser mennesker rundt meg gå den brede veien til evig fortapelse uten å si et eneste ord til advarsel? Hvordan står det da til med min kjærlighet?

De spør hva det betyr i Matt 16,20: «Så bød han disiplene strengt at de ikke skulle si til noen at han var Messias.» Svaret er dette: Kristus sa en annen gang til de samme disiplene: «Gå ut i all verden og forkynn evangeliet for all skapningen!» Og: «Den som skammer seg over mine ord, ham skal også Menneskesønnen skamme seg ved for sin Far.» Da må en forstå det første slik alle utleggerne har påpekt: Det var et bud for anledningen, som bare gjaldt det bestemte tilfellet.

Hvilken grunn Herren hadde til å gi det budet nettopp ved denne anledningen, når han ellers sa: «*Hver den* som *bekjenner* meg …», vet han selv best. Men så mye er sikkert: Et enkeltstående bud må aldri gjøres til regel framfor et allment bud. Og den som gjør et særskilt bud til et allment og lærer menneskene det, han er en bedrager og forfører.

For det enkelte tilfellet og budet kunne det være mange grunner. For det første var tiden ennå ikke kommet da det ville være til nytte at de bekjente Herrens under; tvert imot var det til hinder. Noen ble nemlig vakt av det til en uforstandig iver etter å komme og gjøre ham til konge; på den andre siden ble fiendene vakt til ny iver etter å forfølge ham. I begge tilfeller ble Kristus hindret i sitt arbeid, som *nå* var å forkynne. Dette er den beste forklaringen på det enkeltstående forbudet.

Men jeg sier det enda en gang: Det enkeltstående forbudet kan aldri gjelde mot det allmenne påbudet. For da Kristus talte til sine disipler, sa han: «*Hver den* som *bekjenner* meg …» Om dette har jeg skrevet enda mer utførlig i min preken til 2. juledag over Matt 10,32–39.

10. Noe om Guds vrede over synden

Svar til en bror som spurte om Gud har samme vrede over synden hos sine barn som over synden hos de vantro.

Guds fred, som overgår all forstand, bevare våre hjerter og tanker i Kristus Jesus!

Takk for det siste brevet! Om spørsmålene du la til, rekker jeg ikke å skrive noe av verdi i dette hastverket.

At syndere blir værende under Guds vrede for vantroens skyld, enda all synd ble betalt i Kristi død, kommer vel egentlig ikke av det syndige i vantroen. Det kommer av at de, som det står i Hebr 10,26, ikke lenger har noe offer tilbake for syndene når de forkaster det ene offeret. Riktignok er vantroen også den største synden (Hebr 10,29), men den påminnelsen tror jeg er føyd til som en ekstra advarsel. Selve saken er nok likevel den som nevnes i vers 26. Se også Joh 3,18.

Når Gud på den andre siden vredes over synden også hos dem som tror, og hjemsøker den med ris og plager, er det jo bare den milde farsvreden. Nettopp fordi jeg elsker barnet, tåler jeg ikke skadelige uvaner hos det. Se 1 Kor 11,32; Hebr 12,5 flg. og flere steder. At Gud straffer de vantro for allslags synder, er en nåde mot verden, for at den ødeleggende ondskapen skal holdes tilbake.

Mer rekker jeg ikke å si, og jeg forstår heller ikke alt (1 Kor 13,9–12). Men jeg er glad for at den store hovedsannheten som vi trenger til vår trøst – at det var Gud som i Kristus forlikte verden med seg selv – er åpenbart gjennom hele Skriften og er hele Skriftens hovedinnhold. Vil vi trenge igjennom alt og, som Luther sier, «ta på Guds øyeepler med fingrene», kommer vi solen for nær og blir straffet med blindhet.

Der hvor enfoldet råder,
ser en gjennom tykke skyer;
men så snart en dobbelt skuer,
mister en hele synet.
Den enfoldige er salig,
på Guds Lam han bare ser;
den mangfoldige har talløs
uro, sorg og annet mer.

Vi som studerer, trenger ofte denne påminnelsen. Og med dette, min kjære bror, overgir jeg deg til Gud og hans nådes ord. Jeg ønsker deg all nåde og skriver i all hast,

broren …

11. Om fristelser og synd som bryter ut

Brev 1

Svar til en sjel som kjemper i langvarig fristelse.

Med dyp medfølelse har jeg lest brevet ditt – så fryktelig er den synden du bekjenner i det. Denne formen for ukyskhet virker dessuten, mer enn andre utslag av den samme synden, svært ødeleggende på kroppen. Derfor må du også bruke alle midler, både legemlige og åndelige, for å bli fri fra å drive med denne forferdelige synden.

Det jeg særlig legger merke til i brevet ditt, er at du har smakt hva tro og troens kraft vil si, og at du i lange perioder har vært fri fra synden når du kunne tro mer. Men jeg ser også at troen din lider av en svakhet: Du gjør nåden avhengig av denne synden. Du tror og har fred når synden en tid ikke har brutt ut, og så kaster du bort all trøst igjen når du er blitt overrumplet og har falt for fristelsen.

Dette er ikke å tro på *Kristus alene* det er ikke å grunne nåden på *ham alene*. Det er å gjøre nåden avhengig av oss, av våre bedre og dårligere stunder. Men nåden hos Gud er virkelig grunnet på Kristus alene, og du har ikke større rett til å tro på nåden når du er bedre, enn når du er dårligere.

Saken er denne: I oss selv er vi *alle* stunder like fordømmelsesverdige. Jeg er *alle* stunder like fortapt og fordømt i meg selv – og *alle* stunder like rettferdig, hellig og salig i Kristus, om jeg tror på ham. Du ville få mer varig kraft om du kom til en slik tro.

Men skal du komme dit, må du gjøre deg klar til strid og motsigelse både innenfra og utenfra. For ikke nok med at det ligger i hele vår natur å tro at nåden avhenger av vår fromhet; vi er også fulle av falsk

lære, som er plantet i oss fra barndommen av. Men jeg sier deg igjen: Du har ingen *rett* til å tro på nåden når du er bedre, hvis du ikke har rett til å tro når du er dårligere. Så helt og alene ligger hele Faderens velbehag og hele vår verdighet i Kristus.

Det er også en stadig kilde til ufred å regne troen for ekte bare så lenge du har seier over synden, og å grunne din del i nåden på at du for en tid er fri fra synden. Denne tilfeldige friheten eller ufriheten kan jo noen ganger komme av rent legemlige årsaker. Andre ganger kommer den av Guds underlige styrelse med barna sine: Ofte trekker han sin kraft tilbake og lar dem prøve sin egen, så de grundig får lære sin avmakt å kjenne.

Også der den levende troen finnes, kan det altså innimellom gå svært ille, som vi ser av de helliges historie. Herren leder sine hellige underlig. Husk det! Han gir oss ikke alltid det mål av kraft som *vi* synes vi trenger. Han har så mange underlige tanker, og vi forstår så lite av hans veier.

Men nå ser jeg av hele brevet ditt at du ikke lever *fritt* i synden og ikke er *enig med deg selv* om å synde. Ja, selv den djevelske tanken «bare synde én gang til, så kan jeg komme tilbake til Gud etterpå» var jo bare enda et tegn på hvor fanget du er.

Du misbilliger synden, refser og dømmer den og vil gjerne bli fri. Da skal du også vite at du har en evig, urokkelig nåde over all din elendighet. Alt vi selv dømmer hos oss, står under en evig tilgivelse. Det viktigste for deg blir da *å bli styrket i troen på denne nåden, som er grunnet på Kristus alene*.

Brev 2

Til *samme person, et år senere*.

Jeg har også lest dette brevet ditt, og jeg ser nok at du ikke ber meg svare på det. Men siden jeg fant noen ord i det som jeg gjerne vil tale med deg om, skriver jeg likevel, selv om du ikke har bedt om det. Det jeg fant i brevet, og som fikk meg til å skrive, er ikke mindre enn to ting.

Den ene er svært gledelig: Jeg ser at Gud nå ved sin Hellige Ånd har gitt deg et lys i evangeliet som du ikke hadde før. Det ser jeg av ord som disse: «at ingen synder blir tilregnet dem som tror»; «at jeg alle stunder er like fortapt i meg selv, men like vakker og ren i Jesus, også

i de verste stundene»; «at synden er fordømt og ikke har noen rett til å tale»; «at blodet gjelder tusen ganger mer enn mine synder» og så videre.

Du har fått øynene opp for disse dyrebare sannhetene, og du har også erfart at «troen på denne nåden er det eneste som gir kraft». Riktignok sier du at du ikke riktig kan tro det, men du vet «at det er sant, så visst som Gud er Gud».

Akkurat slik er det også med meg: Jeg holder det for sant, selv om jeg ikke alltid kan tro det slik jeg gjerne ville. Gud gi oss likevel nåde til å synke mer og mer inn i disse sannhetene og tro dem! For de er evangeliets dyreste hovedsannheter, og i dem har vi egentlig evig liv og forløsning fra all synd, dom og forbannelse.

Den andre tingen jeg finner i brevet ditt, er at du ennå henger fast i en alvorlig misforståelse. Du mener at Gud vil høre og gjøre det en troende ber om for deg – men bare så lenge han fortsetter å be. Det er riktignok sant at vi alle trenger en forbeder som aldri forlater oss og aldri glemmer oss. Men at denne vår stadige forbeder og ypperste-prest skal være et menneske på jorden, eller, som paven har lært, en troende sjel som er gått inn i himmelen – for den meningen har vi nok ikke noen grunn i Skriften.

Det er riktignok sant at vi får og bør be for hverandre. Men å tro at Guds nåde og hjelp overfor oss skulle avhenge av om et annet menneske husker meg i sine bønner – det er å rive ned hele grunnen for vår trøst og bygge trøsten på et menneske.

At vi må ha en forbeder som er gått inn i himmelen, er visselig sant. Men det du tar feil i, er at du ikke alltid husker at du *har* en slik stadig og trofast forbeder. Han lever alltid og ber alltid for oss; ja, han står stadig for Guds åsyn for vår skyld.

Han er en stor lærer, men navnet hans begynner ikke med H. Det begynner med J, og han er slik at han aldri, aldri glemmer deg. «Spør du hvem han er? Han heter Jesus Krist.» Han er ypperstepresten til evig tid etter Melkisedeks vis, og ypperstepresten*s* første oppgave var å be for folket. Husk nå hvilken glede du hadde så lenge du trodde at H. ba flittig for deg. Er det ikke galt at du ikke har like stor glede så lenge Jesus Kristus ber for deg?

Men det er enda en mangel ved troen din. Jeg ser at det ennå sitter i deg at du vil gi slipp på tilliten til nåden når du har feilet og forsyndet

deg. Jeg innrømmer at jeg selv ennå sliter med den samme svakheten, men jeg vet at det er en villfarelse.

Vi burde sannelig gi vår store ypperstepresten den æren å tro at hans blod og hans forbønn gjelder for oss *alle* stunder, også når vi har feilet. «Mine barn», sier apostelen, «dette skriver jeg til dere for at dere ikke skal synde. Og hvis noen synder, *har* vi en talsmann hos Faderen, Jesus Kristus, Den Rettferdige» (1 Joh 2,1).

Du sier også at du hadde seier over fristelsen så lenge H. ba særskilt for deg. Men husk: Du faller selv om den store Forbederen går i forbønn for deg. Merk deg av dette at vår seier over synden har en helt annen grunn og årsak. Vi har så mye som vi får, og vi får så mye som vi trenger.

I striden mot synden går det oss «som på Midians dag». Som den gangen sier Herren ennå til oss: «Du har for mye folk (kraft) med deg til at jeg skulle gi fienden i din hånd. For da kunne du rose deg mot meg og si: M*in egen hånd har gjort det*.» Du må tenke på at Herren leder sine hellige underlig. Men det er en vanskelig lekse; den må vi lære på så lenge vi lever.

Og nå, kjære venn, Gud være med deg! Herren Gud gi deg mer tro! Da skal han også gi deg merkbar seier i fristelsen, i den grad det er til gagn for deg. Men inntil da skal han holde deg oppe med sin skjulte nåde, så lenge du ved troen henger ved ham. Gud gi deg sin nåde til det!

Brev 3

Svar til en bekymret bror.

Min kjære bror. Bare hastverket mitt kan unnskylde at jeg har ventet disse dagene med å svare på brevet ditt.

Jeg tror jeg kan si at jeg forstår situasjonen din, for mine egne erfaringer ligner den så mye. Derfor sier jeg med mening og grunn: «Du skal ikke dø, men leve og fortelle om Herrens gjerninger.» Har jeg ikke en gang antydet at jeg fryktet noe for deg? Jo, kjære bror, så sørgelig går det til når vi skal kureres for vårt stygge hovmod, vårt aller mest fryktelige onde. «Gud står de stolte imot», og da går det slik.

Men – «han holder ikke til evig tid fast ved sin vrede, for han har lyst til miskunnhet». Han forbarmer seg igjen etter sin store godhet. Men først slår han ned og ødelegger alt: vår renhet (som hos Job), vår

kraft, vår helse, vår visdom og vår vei. Det fortsetter til vi fortviler over alt, roper fra dypet og lærer å skjelve og forskrekkes ved den første tanke på noe fortreffelig hos oss selv. Da kommer han og gir oss all nåde igjen – men etter *sitt* mål, ikke etter våre tanker.

Det eneste jeg vet med visshet, er at han *aldri helt forlater* den elendige som likevel ennå roper etter Herren, og som ennå gjerne ville at Gud gjorde et frelsende under. Der finnes ennå et fårehjerte, selv om det er et bortkommet får – og da gjelder Luk 15 og Esek 34,16.

Ja, alt dette vet du å si til andre. Men tenk nå over det selv, og ras ikke, styrt ikke av sted, men vær stille, stille! «Ydmyk deg under Guds veldige hånd, så skal han opphøye deg i sin tid.» Jeg ser og tror alt det du sier, og det er forferdelig – å, hvor grusomt! Men jeg sier likevel: Du har ingen grunn til å fortvile, *ikke den minste grunn mer nå enn i dine herligste tider.*

Men se, slik er det med vår tro og opplysning. Så lenge det går noenlunde bra, tror vi; men når stormen går over oss, fortviler vi. Og jeg aner at om du hørte en bror klage over alt det du selv erfarer, ville du ikke tenke: Han er helt fortapt. Nei, jeg tror at du ennå kan si til Herren, midt i din aller verste elendighet: «Om du nå handler med meg etter mine synder, forlater meg og kaster meg i helvete, *så kaster du likevel bort en venn som ser etter deg i fallet*.»

Far vel nå! Jeg har ikke tid til å si mer, men jeg sier: Herren skal ta seg av deg. Han sier: *Kall på meg på nødens dag, så vil jeg fri deg ut, og du skal prise meg*. Amen, amen.

Din bror i troen og i trengselen.

12. Om synd hos de hellige

Svar til en bror.

Kjære bror! Herren være ditt lys og din eneste trøst! Fordi jeg har det travelt, går jeg rett til spørsmålet. Drevet først av min egen nød og siden av så mange andres har jeg virkelig gransket Ordet og under mange rop til Herren lett etter hemmeligheten i dette spørsmålet: *synden hos de hellige* – synder som *blir ved*, og særlig av det styggere slaget som en helst ikke skriver om. Her nevner jeg kort et par resultater av granskingen min.

For det første er *dette* blitt klart og visst for meg: Der Åndens frukter viser at det finnes et åndelig liv, kan ingen synd bevise det motsatte. Det vil si: Der jeg ser *slike* gjerninger av Ånden som aldri finnes i naturen, og som viser at Ånden bor der og sjelen lever i Jesus – der, sier jeg, er det åndelig liv, født av Gud og så videre.

Om jeg siden får se synder hos det samme mennesket, kan de likevel ikke bevise at det er dødt. For det kan umulig på én gang *være* og *ikke være* et menneske som lever i Kristus.

Er mennesket det – slik at det ikke kan leve uten Kristus, at syndserkjennelsen og den åndelige fattigdommen er så sann og virkelig at det ikke kan berge seg uten forsoningen, at Kristi kjøtt er dets mat, og at denne troen dessuten virker kjærlighet og en ny skapning, et nytt hjerte, nytt sinn, nytt liv, ny retning, ny tunge og så videre – se, da *er* det en kristen der, et menneske født av Gud. Det er like sant som at disse gjerningene av Ånden ikke finnes i naturen, men strider rett mot den – ja, like sant som at en ikke sanker fiken av tistler.

Og det syndige og elendige en slik sjel har å klage over, kan ikke rokke ved det beviset for liv og sannhet i troen som jeg allerede har funnet. Dette er den første viktige sannheten en må merke seg her.

Den andre er at vi ved *alle* synder og «kjødets gjerninger» må skille mellom å *gjøre* dem *med vilje* og å *bli overrumplet* av dem og lide under det med sorg. Blant kjødets gjerninger regner apostelen ikke bare «utukt, urenhet» og så videre, men også «trette, avindsyke, sinne». Når Paulus og Barnabas kom i «så bitter uenighet», eller når kjente og åpenbart troende mennesker i dag havner i en tilfeldig krangel, slik også disiplene gjorde, sier vi: Ja, det var overilelse, svakhet og så videre. Vi skiller mellom *svakhetssynd* og *forsettlig synd* – og det er riktig.

Men skal vi ikke gjøre det samme med *alle* synder? Er det *Guds ord* som skiller mellom synder (det vil si synder mot forskjellige bud) slik vi vanligvis gjør i tankene våre? Nei, det er en menneskelig fordom som gjør dette skillet.

Hvis noen synder skulle være størst, måtte det være synder mot *det største og ypperste budet*. Men også slike synder henger ved de hellige: De elsker ikke Gud og tror ikke på ham slik de burde – for gjorde de det, ville de ha en evig ro allerede på jorden. Abraham er redd for livet sitt, så han lærer sin hustru å si at hun er hans søster. Også disiplene var til visse tider redde for livet sitt, enda det var strengt forbudt for dem og så videre.

Kort sagt: *Ingen* synd må unnskyldes eller forsvares, men *ingen* synd må noen gang få oss til å miste motet eller slutte å tro på nåden (1 Joh 2,1–2). For å begrense Kristi fortjeneste slik at den ikke skulle dekke over *alle* synder – hvor tunge, mange og gjentatte de enn er – når sjelen likevel henger ved ham og *søker både rettferdighet og styrke i ham* – å begrense Kristi fortjeneste slik, det er helt ukristelig.

Gud forbarme seg og gi oss mer tro, og gi oss en *overnaturlig tro*! For til sist skal «den rettferdige leve ved tro» – frelses ved store under og alltid ved troen.

Nå rekker jeg ikke mer. Herren være med deg, ønsker av hjertet

en bror i trengselen og nåden.

13. Noe om skrøpeligheter i livet

Brev 1

Svar til en venn som var bekymret over sin svakhet og avmakt.

Den gamle, trofaste Gud, ditt livs Gud, være alltid din trøst! Da jeg leste brevet ditt, tenkte jeg: Er det mulig at denne vennen har det akkurat som jeg? Nettopp over denne elendigheten sukker også vi her, som oftest i det skjulte. Vi ser – i det minste iblant – hvor ynkelig slurvete, lettsindige, ugudelige, trege og maktesløse vi er. Likevel får vi ikke engang kraft til å ta det alvorlig, bli forskrekket over det og be med den styrke og utholdenhet som en så viktig sak krever.

Noen ganger blir jeg forskrekket over det, andre ganger makter jeg som sagt ikke engang det. Men iblant ser jeg det også slik at jeg med full trøst kan overlate det til Gud og la meg *nøye med hans nåde* – i tanken om at han vil forherlige sin nåde og kraft nettopp i vår svakhet. Noe annet råd vet jeg ikke.

Nå står jeg i det trettiandre året av mitt liv i nåden. Med all min beklagelige svakhet, ugudelighet og lettsindighet kan jeg ta den trofaste Gud til vitne på at jeg i disse tretti årene ikke har bedt om noe så mye som om et helt nytt og større alvor i bønn, i omvendelse, i årvåkenhet og gudsfrykt. Ut fra det jeg har forstått og erfart, har jeg også bedt om et rikere mål av tro, liv og kjærlighet.

Men tross alt dette er alt like fattig og elendig. Likevel holder jeg på med det samme og kan aldri helt slippe dette underlige livet.

Da tenker jeg at han som heter «*Underfull*» og *er* «underfull i sine hellige», må ha en egen måte å *oppdra* sine på. Jeg har gransket Skriften og andre åndelige skrifter for å finne lys over dette gåteful-

le spørsmålet, men har ikke kommet fram til noe annet. Jeg har rådspurt høylærde og åndelig opplyste menn, og alltid med samme utfall.

En from doktor i teologien klaget en gang med et dypt sukk over at hans beste tid var forbi, og at han ikke hadde utrettet mer. Jeg sa: «Men hvorfor har du ikke utrettet mer?» Han svarte: «Jeg har ikke tatt imot mer nåde og kraft.» Jeg sa igjen: «Men hvorfor har du ikke gjort det?» Han svarte: «Jeg har ikke bedt rett.» Da sa jeg: «Men hvorfor har du ikke gjort det?» Etter en pause brøt han ut: «Ja, men jeg kjenner jo at anklagen faller på meg; skylden er min.»

Da sa jeg: «Akkurat slik kjenner også jeg det. Men si meg: Hvor ligger hemmeligheten – at vi ikke en gang har kunnet be og ta imot mer, når det likevel er dette vi engster oss for?» Etter en enda lengre pause slo han meg vennlig på skulderen og sa:

«Jeg skjønner nok at saken har enda en side: *Så beror det altså ikke på den som vil eller på den som løper, men på Gud, som viser miskunn*.» Og der stanset våre dype granskninger; vi kom ikke lenger.

Summen blir nok denne: Vi skal frelses helt av nåde, stadig fattige – *virkelig fattige og bedrøvet i oss selv* – og ha både rettferdighet og styrke bare i *Herren*. Det skal være så sant og virkelig at vi skal «*sverge* og si: *I Herren* har jeg rettferdighet og styrke».

Det eneste jeg vil formane deg til, er dette: Når du taler om denne saken til alle «læremestre i Kristus», så bruk så lettfattelige ord som mulig. La dem ikke bare høre vår bekjennelse om hvordan vi erfarer denne svakheten og fattigdommen, men også hvordan vi ærer alle Guds ord – også ordet i 1 Joh 3,3. Likevel skal vi ikke vente at de forstår oss; nei, til sist forstår vi ikke engang oss selv. Vi ender med å rope til Herren: «Ransak meg, Gud» osv. Og med det slutter jeg nå. Gud være meg nådig!

Brev 2

Kjære venn! Du er slett ikke den eneste som kommer i mørke på dette punktet: livets rettferdighet som bevis for at troen er ekte. Her sitter også en som har vært i det mørket. Om dette våpenet, «rettferdighetens brynje», har jeg skrevet i 18. årgang av *Pietisten*, med henvisning til Luther. Men utenom det vil jeg også fortelle hva som særlig løste knuten for meg.

Den rettferdigheten som beviser at troen er ekte, *består ikke i å være uten synd*. Den består i at *troen, tross all min synd, likevel har båret frukt i kjærlighet* og *iver etter det gode*. Når jeg vet med meg selv, ja, kan se med mine ytre øyne, at jeg bare ved troen og nåden er blitt gjort levende og drevet til ting jeg aldri gjorde før jeg fikk nåde, da beviser det at Guds nåde ikke har vært forgjeves i meg, og at troen ikke har vært en død innbilning – tross alle mine synder.

Men nå rekker jeg ikke å si mer. Det jeg har funnet best om dette, står på side 54 og 57 i den nevnte artikkelen i *Pietisten*. Gud har sikkert allerede gitt deg mer lys, håper jeg. Han være nå med deg! Hans hemmelighet og hans fred, ja, hans hyrdeomsorg være med oss nå og alltid!

14. Noe om å døde kjødet

Nåde og fred! Å ja, måtte Herren i nåde gi oss disse dyre gavene! De utretter mer enn all forstand.

Takk for brevet, selv om jeg bare kan svare kort – tiden tillater ikke mer. Jeg ser bekymringene dine. Å, Gud hjelpe deg – jeg sier det igjen!

Så mye er sikkert: Vi trenger nok å bli mer alvorlige, strengere mot kjødet, reddere for vår lettsindige natur og mer utholdende i bønn om at Gud må gjøre hele sitt verk sant og dypt i oss. For med mange går det slik Kristus sier i Matt 13,20–21. I lykkeligere tilfeller går det slik det står i Jer 31,18 om «tuktelsen» og om den gode virkningen av den i vers 19 (jf. Sal 119,67.71).

Dette er det første, og det er sant og viktig. Det andre er at vi samtidig ikke må la oss «legge under trelldommens åk» (Gal 5,1), eller under «den svake og fattige barnelærdom» (Gal 4,9), som sier: «Ta ikke! Smak ikke! Rør ikke!» osv. Les og les igjen Kol 2 med dyp ettertanke og bønn om Åndens lys.

Disse tankene kom til meg da jeg så deg for meg – og det blant schartauanerne. Du vil merke at jeg har forstått mer enn du skrev i brevet. Altså: La ingenting flytte deg fra dette punktet: «Pakten står likevel fast» (som du skrev). Og husk hva slags *pakt* det er: Det er bare som syndere vi lever av nåden; Gud vil nok hjemsøke synden med ris, men ikke rokke ved nåden.

For det andre: Helligheten består ikke i et dystert blikk eller et kaldt, stivt vesen. Den består i at Kristi kjærlighet beveger oss til det som er godt, nyttig, sant, tiltalende og hellig. Se Matt 6,16–17.

Dette er altså det første: at vi ikke lar oss fange under trelldommens åk. Men dernest – å, hvor nådefullt og viktig det er å bli årvåken mot kjødet i tide, få det festet til korset og gi avkall på enkelte ting som i seg

selv er uskyldige, når de enten vokser ut til skadelige fristelser eller bare blir til anstøt for noen svake brødre! Les Rom 14.

Men slikt lærer vi når tiden er inne. I begynnelsen får barna være friere. «Kjeet skulle ikke kokes mens det lå ved spenen», sa loven. Og Jesus sier: «Brudesvennene skal ikke faste så lenge brudgommen er hos dem; men de dager skal komme da brudgommen blir tatt fra dem, og da skal de faste.» Å, måtte han da gi oss en uendelig tålmodighet! Tålmodighet og trøst og vederkvegelse i håpet om den herlighet Gud skal gi!

Ja, les *Sions Sånger* med full trygghet. Noen av dem har nok ikke så mye kraft, men er mer preget av følelser; likevel inneholder mange gull og edle stener – og ingenting farlig. Jeg og mange andre har fått mye nåde gjennom de sangene, for eksempel nr. 99, 113, 115, 119, 120, 121 med flere. Jeg har ikke boken for hånden, men husker disse som sanger som ikke bør glemmes.

Du ber meg si hva som er vilkårene for en sann helliggjørelse. Da vet jeg ikke noe sikrere svar enn det Jesus selv sier i Joh 15,4–5 (jf. Gal 3,2.5). Bare en inderlig forening med Frelseren, slik greinen er forent med stammen, i tillitsfull tro og abba-rop – se, der har du helliggjørelsens hovedvilkår. Nå rekker jeg ikke mer. Min kjære hustru hilser deg hjertelig.

All nådes og trøsts Gud og Far være alltid med deg, så du midt i verden kan vandre med ham!

15. Noe om selvplageri

Brevet Deres er kommet fram, men akkurat nå holder jeg – foruten andre gjøremål – på å gjøre meg klar til en reise, så jeg kan ikke skrive noe utførlig.

Først til spørsmålet om å døde den sanselige lysten ved å plage kroppen. Min mening er denne: Når Herren sender oss tunge plager, kan *han* nok kvele den sanselige lysten med dem (det er dette utleggelsen av Rom 6,6 i *Pietisten* handler om, det stedet som har ført til spørsmålet). Men om vi selv skulle plage kroppen vår til de sanselige lystene døde, passer nok apostelens ord her: «Kroppslig øving er nyttig til lite» (1 Tim 4,8). Se utleggelsen i Gezelius' bibelverk.

Så mye kan en vel gjøre: holde måte med mat og drikke, særlig om kveldene, og ellers flykte fra alt som kan vekke disse lystene. Men alt dette er bare svake midler sammenlignet med et annet, som jeg nå vil nevne.

Det er at vi – grundig knust og uten noe håp til alt, alt menneskelig strev – blir fylt av den glede og fred i troen som Ånden gir når han åpenbarer evangeliets hemmelighet. Helt død blir synden likevel ikke så lenge vi er på jorden; ydmykende, ja, knusende erfaringer kan den nok ennå skaffe oss. Men vil en tale om midlene til å overvinne den, så er dette uten tvil det viktigste.

For øvrig står det bare i Guds hånd hvor mye ondt eller godt vi får erfare på jorden. Jeg sier det slik, for når vi gjør det gode og flykter fra det onde, er også det Guds gave. *Det er mer en erfaring enn en gjerning*.

Men om dette hovedmiddelet – en salig visshet i troen – handler så mange tekster, helt fra ordet «Glede i Herren er deres styrke» (Neh 8,10) til ordet «Dette er den seier som har seiret over verden: vår tro» (1 Joh 5,4), at jeg ikke regner opp flere.

Det er jo en overmåte stor nåde som kan fylle sjelen med glede og styrke, når vi forstår hva Kristi fortjeneste skulle skaffe oss: et slikt nåderike, en slik evig nåde og tilgivelse at alle de syndene som ennå er i vårt kjøtt og blod – og som dessverre også kan bryte ut – likevel aldri skal tilregnes og fordømme dem som ved troen er i Kristus (Rom 8,1–3; 4,8). Men vent nå – jeg kjenner Dem ikke; kanskje De er under den erfaringen som Rom 7,7–14 taler om!

Bare Gud, den allmektige Frelser og Hjelper, være vår trøst. Han skal ikke la noen gå fortapt som søker hans rike og bøyer seg for «forkynnelsens dårskap» – den forkynnelsen som erklærer alt fortapt i oss og alt fullkomment legt i Kristus.

16. Trøst mot anfektelse

Brev 1

Svar til en bror i langvarig mørke – like før han skulle begynne en større virksomhet for Guds rike.

Kjære bror, og like kjære søster!

Herren velsigne dere med mye *nåde* og *fred* i troen!

Jeg går ut fra – ja, jeg stoler trygt på – at Gud har ført dere vel og lykkelig fram til målet for reisen. Derfor vil jeg som vanlig hilse på dere med noen korte og raske linjer. Men unnskyld om jeg skriver usammenhengende; her i rommet snakkes det nå så mye at jeg ikke vet hva jeg skriver.

Vi har tenkt mye på dere siden dere reiste fra oss, og fulgt med på vind og vær. Den skyede, mørke og regnfulle himmelen som har dekket oss uten opphold i to dager, helt siden dere reiste, ser ut til å være kronen på verket – det vil si på Guds prøvelsesverk med dere.

Hvis jeg ikke er helt blind eller tar feil i mine vurderinger, er dere nå inne i en særlig prøvelsestid. Tid, sier jeg? Ja, slike hestekurer bruker Gud vanligvis enten ved vendepunktene i de troendes liv, eller når han nettopp har vist eller skal vise dem en særlig nåde.

Da Abraham hadde fått se det første løftet oppfylt, kom den tyngste prøvelsen. Da David hadde fått fred for fiendene rundt seg, å, da kom den tyngste nøden i hans eget indre: fallet i hor og mord. Da Josef skulle opp til den høyeste tillitsposten, måtte han først ned i brønnen og i fengselet. Peter skulle bli fryktelig rystet i sikten ved vendepunktet fra det personlige samværet med Jesus til troens liv – og likeså alle disiplene.

Og da pleier alt å komme på en gang. Jobs *hus* og *barn* og *buskap* skulle gå til grunne, *kona* hans skulle spotte, Satan rive i *kroppen* hans

og *vennene* være elendige trøstere – alt på en gang. Slik skal det nok være, eller har allerede vært, for dere; kanskje var det også derfor dere måtte ut på denne reisen med alt dere opplevde. Og under alt dette skal dere ikke se ett eneste mildt blikk fra den skjulte, underfulle Gud, men bare mørke trekk.

Men hva skal man da gjøre? *Ligge som død for Jesu føtter; den som gjør det, blir aldri støtt bort av ham. Bie på Herren;* bli stille; tro tvert imot alle følelser. Eller når man ikke kan tro: *ligge som død for Jesu føtter!!* Når man ikke lenger holder stand – verken med følelsene eller med egen vilje – men dør, da vender prøvelsen, og man får liv.

«Når Gud vil øke ens tro, ordner han det slik at all tro begynner å svikte oss» (Luther).

Nå må jeg slutte. Men ta gjerne vare på dette brevet. Vi får se om det ikke står i et klarere lys om et år.

Bror! Bli liten, bli enfoldig, forsvinn i den umåtelige storheten av Guds *nåde* og *makt* og *visdom* og *trofasthet*. Han er nok vant til slike syndere som deg, og han kan nok ennå bære tusen slike sårede, fortapte får på skuldrene sine.

Jeg har nesten lyst til å fortelle en fabel attpå; den kan vise hvordan du bør se på deg selv.

En okse vandret fra Skåne opp til Stockholm. Men da den kom til Jönköping, hvilte den, litt trett etter veien. Da begynte en mygg å surre ved øret dens og klaget og jamret seg stygt over at oksen ikke orket å gå, og at reisen skulle stanse her. «Jeg skal stige av og hjelpe meg fram resten av veien på mine egne vinger,» sa den. «Jeg ber om tilgivelse for at jeg har vært en slik byrde for deg.» (Myggen hadde sittet på hornet til oksen.)

Men oksen svarte: «Jeg visste ikke at du var med. Bare sitt der du satt; du er ikke så *viktig* at jeg er blitt trett for din skyld. Vent bare litt, så skal jeg nok begynne å gå igjen.»

Dette var fabelen. Det er lett å se hvordan den passer på vårt *frelseshorn* og på deg. Unnskyld at jeg har uttrykt meg i en så spøkefull tone! Dere kjenner mitt broderlige sinnelag. Mange av vennene deres tenker på dere – hver med mer eller mindre forståelse, alt etter egen erfaring. Gud være med dere.

Brev 2

(*En måned senere.*)

Kjære bror! Herrens trofasthet trøste deg, hans Ånd hjelpe, husvale og styrke deg!

Takk, kjære bror, for de linjene jeg nettopp fikk! Jeg ser at du fremdeles strever med dine skrupler, at du ennå er i prøvelsens ovn. Å, kjære bror, du kunne glede deg, ja, du burde synge bare lov og pris for Herren, om du så hvordan det egentlig står til. Herrens godhet varer evig, Herrens troskap er uten like. Herren skjuler seg et øyeblikk, og vi blir forferdet, men siden vil han omfavne oss med evig nåde.

I disse dagene er min elendige tro blitt litt styrket, da jeg to kvelder grunnet på Fil 3,7–13. Apostelen var «i rettferdighet etter loven *ulastelig*» (v. 6), og av bare nidkjærhet for loven hadde han forfulgt Guds menighet. Likevel regnet han alt dette for «tap» og «urenhet».

Når nå *jeg* regner slik, og *du* regner slik, og din kone regner slik, hva står da igjen for oss? Når vårt beste er «urenhet», når vår rettferdighet etter loven – til og med en apostels – er «urenhet», hva vil vi da, du og jeg? Da legger vi også vår rettferdighet i samme haug og sier: Alt sammen er «urenhet».

Men når all vår rettferdighet etter loven er «urenhet» for Gud, hva er det da igjen å gjøre? Slett *ingenting* – da gir jeg meg fortapt over i nåden. Paulus sier at han ikke kunne vinne Kristus før han regnet sin egen rettferdighet som «urenhet». Han sier ikke omvendt at han ikke kunne vinne Kristi nåde fordi han hadde falt i «urenhet». Bror, kjenn deg igjen!

Én gang til: Er mitt beste «urenhet», da gjør heller ikke mitt verste noen skade. Den verste synd og den største hellighet er alt sammen «urenhet» for Gud. Hvorfor skulle vi da ikke gi Lammet æren?! Hvorfor skulle vi ikke nå la det Lammet har gjort med sitt blod, være nok, i stedet for å blande vår «urenhet» inn i det? Fy, for en grufull vantro!

Kjære, la oss be Gud om troens gave! Og hold urokkelig fast ved *Ordets trøst*, også i det dypeste mørke og den største nød! Hold en liten bibelutleggelse for din kone over Fil 3,7–13, og be henne hjelpe deg. Så vil kanskje Kristus komme dere nær på veien. – Nå må jeg slutte.

Brev 3

(*Enda en måned senere.*)

Kjære bror! Herren Gud husvale og styrke deg igjen med sin trøst!

Takk, kjære bror, for brevet ditt av den 2. i denne måneden. Det var svært kjært for meg å få vite igjen hvordan du har det; jeg hadde nettopp begynt å lengte. Takk!

Riktignok er det tungt at mørket og bekymringene dine fremdeles plager deg. Det *ser* tungt ut, ja, som om det var en ulykke. Men ennå kan jeg av ren tro, og av egen og andres erfaring, smile og si: «Gud, du underfulle, sterke Gud! Godt var alt det du gjorde!»

Tusener av andre har opplevd det samme og enda tyngre. Etterpå har de fortalt om den tiden med et mildt, åndelig og gledesfylt ansikt, og sagt omtrent slik: «Jeg hadde tenkt å bli en staut kar, et menneske som ble æret i verden, og på samme tid en god kristen. Men *den Gamle*, *den Underfulle* og *Trofaste* gikk andre veier med meg. Jeg måtte opp på *korset*, jeg måtte bli en *dåre*, forkastelig og illeluktende. For *jeg* (mitt *jeg*) skulle ikke være, ville, vite, tenke eller sørge noe som helst – ja, ikke bekymre meg for noe eller glede meg over noe – men bare bli en maskin i Guds hånd.»

Slik skal vi en gang høre deg tale også, bror. Å, bror, jeg har høye tanker om det du opplever!

Har du lest om Taulers omvendelse? Har du den, så les den. Den står i forordet til prekenene hans, som nylig er trykt. Jeg liker riktignok ikke *alt*, men nettopp måten han ble «drept» på, og den likheten jeg ser mellom den og det du opplever – det setter jeg pris på.

Ja, jeg har min egen tanke om det du opplever. Tar jeg feil, så si det til meg om et år eller to. Men gåten er vanskelig, skallet er hardt og kjernen bitter.

Du klager i brevet over at Guds ord ikke lenger har sin salige og lykkebringende kraft til å trøste og styrke. Du *vet* at du skal *tro* og ikke gjøre *unntak* for deg selv, og du ber om troen – men alt er forgjeves. Ja, hva mer skal du så gjøre?

Kjære bror, tenk alvorlig over det! Hva mer skal du gjøre? Svar: Kjære bror, du skal *ikke gjøre noe* – alt er forgjeves så lenge Gud ikke sier deg noe. Men når Gud viser deg noe, skal du bare ikke spørre: «Hva skal jeg gjøre?», men straks *lyde*.

Slik gikk det med Saulus. Han spurte: «Herre, hva vil du at jeg skal gjøre?» Herren svarte:

«Gå inn i Damaskus, der skal det bli sagt deg hva du skal gjøre.» Der ble det sagt ham at han var et utvalgt redskap som skulle bære Jesu navn ut blant hedningene. Og Paulus sier: «Da samrådde jeg meg ikke straks med *kjøtt og blod*», og: «Jeg var ikke *ulydig mot det himmelske synet*.» Men før det hadde han ligget tre døgn *blind og fastende*.

Det jeg mener, er dette: Vil du få trøst og kraft av Ordet, så ikke bekymre deg for hvordan du skal kunne tro det; bare les. Du trenger ikke tro mer ennå, siden du ikke har fått troen. For du må aldri innbille deg at troen er et menneskeverk – at du kan tro eller virke troen selv. Nå vel, det du ikke kan gjøre noe med, skal du ikke bekymre deg for.

Det trengs ingen forandring i din tilstand for at du skal være lykkelig. Du er lykkelig *nok* likevel, *inntil videre*. Å, ve, ve, ve oss dårer, som aldri vil gi Lammet æren og si: Det er nok, det er nok! – som ikke vil si om oss selv: Det er slutt, det er forbi med all hjelp og kraft; heller kunne jeg dø og fare til helvete tusen og atter tusen ganger enn å gjøre *noe* til min frelse, det er slutt – men om Lammet som er *slaktet*: Det er nok, det er nok!

Si nå selv: Sørget David på grunn av sin *fromhet* og renhet? Nei, men over fallet i hor og mord. Men si meg: Var han ikke lykkelig i all sin gråt? Jo. Sørget han ikke ofte over legemlig nød, over «fiender» og «spottere»? Jo. Men var han ikke lykkelig midt i nøden?

Så er det en annen ting, og den er selve knuten og hemmeligheten – ikke hos deg, men hos Gud: Nøden skal vare til du er blitt rede til å gå hvor som helst Herren kaller deg. Den skal vare til du er blitt skikket for det, så liten, så avmagret, så fortapt at du duger til et kar i Herrens helligdom. Se 1 Kor 1,25–28, ja, også 2 Kor 1,8–10.

Når du er blitt rede, når du er blitt myk og ringe nok til å bli «*dåraktig*», «lav» og «svak», «foraktet» og «det som ingenting er», og når du da kan tjene Kristus – da får du trøst, fred, glede og kraft. Dette er min tanke; den bygger på *noe* egen erfaring og på mange andres.

Nå, Gud – all nådes og all krafts Gud, som er tilfreds, forsonet og mild i Kristus *alene* – være din styrke og trøst.

17. Trøstebrev til en datter som var bekymret for sin døende mors frelse

Min kjære venn! Gud styrke og husvale deg!

Med dyp medfølelse leste jeg brevet ditt, som jeg fikk i går. Jeg så og forsto noenlunde den vanskelige og tunge situasjonen du skildret, men det har vært vanskelig for meg å se hvordan et svar fra meg kunne hjelpe.

Etter at jeg har tenkt på saken for Herrens ansikt, har jeg ikke funnet noe jeg heller vil legge deg på hjertet enn den dype og viktige påminnelsen Herren Gud selv gir i disse majestetiske ordene: «*Jeg, jeg er Herren, og uten meg er det ingen frelser*» (Jes 43,11).

Kjære venn, vokt deg for å ta for mye på deg. En mors vel, både for dagen og for evigheten, griper et barns hjerte altfor sterkt til at vi helt klarer å overlate det til Gud – så svake er vi i troen på ham. Men nettopp derfor må vi også lide mye. Takk Gud for at han lar oss kaste bekymringene på ham, ja, at han byr og befaler det. Og hva makter vel vi å gjøre? (Matt 6,27).

Les for din mor det beste du vet om, både om synden og om nåden, og vit at vi ikke kan gjøre mer enn vårt beste ut fra det vi forstår. Vi har aldri fått befaling om å være allvitende. Overlat så din kjære mor i hendene på den allmektige, underfulle, men også trofaste Gud.

Vi vil selvsagt be for henne. Men jeg er viss på at Gud har hørt så sterke bønnerop i den trykkende nøden du har vært i disse ukene, at alt som kan gjøres ved bønn, allerede er gjort. Vær helt viss på at Gud gjør det beste.

Men sjelers frelse – min egen og mine nærmestes – skal jo vanligvis skje under ytre forhold som er like mørke og nedslående for troen som da frelsen for alle ble fullført i Kristi død. Den Mektige ble svak; der var angst, beven, sterke rop og tårer; solen ble formørket, og jorden skalv.

Derfor: Krev nå ikke å få se, men lev bare i troen. Dette er det viktigste jeg ønsker for deg. Herren være ditt alt, og glem ikke hans eget ord: «Jeg, jeg er Herren, og uten meg er det ingen frelser.»

18. Trøsteord til en bror som i tjue år hadde lidd under guds-bespottelige tanker

Herren styrke og husvale deg!

Gjennom et brev fra E. har jeg fått vite at du fremdeles lider av den samme sykdommen som da vi snakket sammen i N. for så mange år siden. Med noen få ord vil jeg uttrykke hvor hjertelig jeg føler med deg:

Herren gi deg tålmodighet, en uendelig tålmodighet i denne lidelsen din! For som en lidelse må du se på det – ikke som noen gjerning av deg, men som en sykdom, som hodepine, tannpine eller noe lignende. Du skal ikke legge det på samvittigheten.

Vi trenger ikke ha dårlig samvittighet for en slik kroppslig plage – den kommer over oss som en tukt uten at vi har noen del i den. Like lite trenger du ha dårlig samvittighet for denne lidelsen din: Du har ingen del i den; den kommer over deg utenfra. Det er den tukten du skal ha, og så slipper du en annen.

Guds tanker og veier med oss er underfulle; vi forstår ikke mye av dem, men likevel skal vi leve ved troen. Det er Guds alvorlige mening at vi skal lære å tro uten å se. En gang skal alt bli forklart i evighetens lys.

Ja, Gud gi deg nå tålmodighet i den lille, korte tiden som er igjen. For vi trenger til tålmodighet om vi skal få det som er lovt.

19. Om rikdommens fare

Oppmuntringsbrev til en bror som hadde utsikt til en rik arv.

Min dyre venn, dyre bror i Herren for mange av oss!

Ja, Herren – vår rettferdighet og dernest også vår gode Hyrde – være vår store trøst – «det skal ikke mangle oss noe». Hjertelig takk for brevet i går! Da bestemte jeg meg endelig for ikke lenger å vente med et brev jeg lenge hadde tenkt å skrive.

Jeg kjenner levende hvor godt vi forstår hverandre og kommer overens, og hvor kjært det ville være å få dele godt og vondt på nærmere hold. Men i denne tiden, etter at din far døde, har jeg dessuten tenkt særlig på deg.

Ja, Herren – og kanskje *du* selv – vet best hva som kan bli din tyngste fristelse og din farligste fiende. Men jeg vil bare si et ord: Hva det enn er, i *alt* vinner vi seier *ved ham* som elsket oss. Men det skjer nettopp *når* vi frykter – når vi virkelig *påkaller ham med frykt* som gjaldt det liv og salighet (Ordsp 28,14!). Frykter vi *ikke*, blir vi derimot overvunnet av den minste fristelse og går ulykken i møte.

Når jeg ser på alle de sørgelige eksemplene vi har, ser jeg at det alltid har kommet an på *én* ting: De har ikke blitt værende i ydmykhet og frykt ved Jesu føtter, men har fått en sterk og dristig ånd – og da har de falt. Herre, vær oss nådig!

Og blir du rik – ja, Gud hjelpe deg da, trøste og styrke deg da! For skal du da komme inn i Guds rike, må du lide mye: utenkelige fristelser, påkjenninger og anfektelser. Ta da avskjed med de gode dagene, si farvel til din tidligere munterhet, til den lykkeligere tiden din – den er forbi.

Likevel får du nok alltid hvilestunder ved Frelserens bryst, så lenge det sanne samfunnet med ham ikke blir brutt. Men jeg mener *livet*

som helhet: Det blir aldri mer så lett som hittil, om du får mye av jorden og likevel skal oppdras for himmelen. Det forstår vi delvis, men det jeg nå sier, blir klarere for deg om ti år.

Men i alt dette vinner vi seier (om enn «som gjennom ild») *ved ham som elsket oss*. Og slik han hadde elsket sine egne *som var i verden*, elsket han dem *helt til enden*. Amen. Halleluja! Takk og pris, Jesus!

20. Om ekteskap mellom ulikt sinnede

Elskede søster i Kristus! Herren Gud være deg nådig! Ja, han som er *ditt livs Gud* – den allmektige og underfulle, men trofaste – han hjelpe deg og bevare deg fra alt ondt!

Hjertelig takk for brevet. Det er nok sant at jeg har det svært travelt, men det er like sant at det var kjært å få brev fra deg.

Å, min kjære søster, så inderlig jeg lider med deg! For her sitter også en som har følelser, og som har lidd ubeskrivelig under noe lignende det du står i. Dessuten har jeg her i Stockholm sett så usigelig bitre hjertesorger hos så mange følsomme kvinner at jeg med full rett kan bruke apostelens ord: *Du vet jo at brødrene dine* (søstrene) *rundt om i verden må gå igjennom de samme lidelsene*. Men lidelsene er uendelig ulike i tyngde.

Når jeg føler alt dette, hva skal jeg da svare på spørsmålet ditt? Egentlig spør du hva du bør gjøre. Akk, min kjære søster, jeg er redd du ikke har stor frihet til å gjøre noe. Å nei! Slik står det til med oss at vi er fortapt hvis ikke Gud selv forbarmer seg. Hva skal du så gjøre? Jeg vet ikke noe annet enn å skrike – skrike og rope til ham som alene er mektig, han som gjør under.

Men spør du om det er rett at et Guds barn, en Jesu brud, går inn i et slikt livslangt samliv med en vantro, da må jeg svare: Det er sannelig ikke Guds opprinnelige og egentlige vilje. Leser man 2 Kor 6 og 1 Kor 9,5 med et rent og fritt, granskende øye og sinn, ser man det nok. Har du altså noe valg, noen makt til å *gjøre* noe, å, så følg disse anvisningene! Og Gud være deg nådig! Gud hjelpe deg til det! Be Gud om å slippe et *livsvarig fangenskap* bundet til en død!

Og så – hva vil jeg si? Jo, be Gud om ny nåde for hjertet ditt, en fornyet trosnåde i hjertet; for så mye forstår jeg av denne tilstanden at det er *der* det skorter.

Min kjære søster, hvor forferdelig langt borte Gud enn kan synes for deg, og hvor helt overlatt til et vrangt sinn du enn kan føle deg, så er han ennå – tro fullt og fast at dette ordet ikke lyver – like brennende, like varmt opptatt av deg i denne stund, mens du leser dette, som noen gang da du smakte og så hvor god Herren er.

Å, hvor dypt var det ikke ment, det ordet: «ved *troen*», «vandre i *tro*», «den rettferdige skal leve ved *tro*». Men så sant Gud lever, så sant er alt det du føler (alt som strider mot troen) bare prøvelse, fristelser, vantro og skyer – og så sant er Gud ennå den samme. Tenk så etter hva du bør gjøre.

Et Guds barn som får troen sin hardt prøvd og lever under harde fristelser på liv og død – et prøvet Guds barn, en Jesu brud og venn, en Jesu venn som har fått gjenfødelsens nåde og troens lys, tatt ut av verden og stilt i de helliges prøvelser for den evige frelse, et tempel for Den Hellige Ånd, en borger av himmelen, ventet av de saliges skarer, skuet i striden av engler og Guds barn som i håp og spenning følger med på hvordan striden skal ende – hva bør en slik gjøre?

Heller forblø og dø i usigelige hjertesorger under Guds vilje, på den veien Guds *åpenbarte* vilje viser, enn å vike bort fra den og pådra seg en ond samvittighet og fristelser av et enda mer dødende slag – og dessuten nye lidelser som er like tunge.

For tro ikke at ditt følsomme hjerte da ville slippe lidelser. Nei, tvert imot! Aldri har jeg sett forelskede ugifte kvinner lide slik som en del hustruer lider – de som er i den stillingen du er fristet til å gå inn i. Så lenge det guddommelige livet ikke dør ut, *må* det bli en uendelig lidelse, av et bitrere og mer dødende slag enn nå. – – – – – – – –

Akk, det er tungt å skrive slik til en kjær søster. Hadde jeg hatt deg her, ville jeg ha grått med deg, så sterkt kjenner jeg *medlidenheten*. Men hvordan det enn går nå, er *ett* alene viktig, ett alene helt nødvendig for liv og salighet: at du blir i *troen* på din Frelser og blir i hans kjærlighet.

Det blir jo snart slutt på dette livet. Tenk, det kan jo hende at din trolovede Frelser snart henter deg hjem fra jammerdalen, og da er det slutt på alt som hører tiden til.

Og selv om du som av en sterk flom skulle bli ført inn i et slikt forhold som vi ber om at du må slippe, en slik forbindelse som vi har talt om her, så tror jeg nok at han likevel kan gjøre deg salig – *det* er en sak for seg, som hører til Guds trofasthet og makt. «Men kan du bli fri, så gjør heller bruk av det.»

Gud være med deg! Gud med deg, kjære søster!

21. Om varsomhet når man bedømmer skrifter og personer

Min elskede bror! Nåde og fred i Kristus. Måtte hans kjærlighet vokse i deg, i meg og i alle!

Bror N. har vist meg brevet ditt og ditt broderlige forslag: at jeg i Pietisten burde gi en erklæring om hva jeg mener om de Guds menn som Ev. skal ha angrepet – siden jeg har anbefalt dette bladet uten å ta avstand fra et slikt angrep. Ja, hva skal jeg gjøre? Tro meg, alt jeg spør etter i denne saken, er dette: Hva er sunnest for sjelene? Hva gjør mest gagn? Hva vil Herren?

For – Gud være lovet – han har overvunnet meg! Herren har overvunnet meg så langt at jeg, i *denne stund* i det minste og i dette spørsmålet, regner det for intet hva jeg, arme hund, vinner eller taper på det.

Dels veier mitt arme hjertes iver for sjelene likevel tyngre enn de usle brødsorgene; dels har jeg til stor ydmykelse sett at *Herren* – min store, trofaste Herre, mitt livs Gud – er Pietistens herre og beskytter, eller at den lille Pietisten står i Herrens sold og er avhengig av ham. Trodde jeg ikke det, ville jeg ikke gi den ut en stund til.

Derfor, som sagt, spør jeg: Hva vil du, Herre? Hva er nyttigst for sjelene? Herre, vår Far, du som er i himmelen! *Helliget vorde ditt navn, komme ditt rike, skje din vilje!* Og vårt daglige brød gir du oss i dag!

Jeg har virkelig ofte tenkt på å uttale meg i Pietisten om Nohrborg, som har lidd mest urett av H., slik jeg også har gjort overfor mange enkeltvis – også overfor deg, om jeg husker rett, da du var her? Talte vi ikke om saken? Og det jeg har sagt, er dette: Man kommer aldri noen

vei med å kalle Nohrborg en *gjerningslærer*, for hvem som helst kan lese hvor kraftig og rent han går ut mot alle våre gjerninger.

Når det gjelder en ren, ryddig og klar lære, kjenner jeg derfor ingen lærebok i teologi som kan gi en teologistudent – eller hvem som helst som vil ha rede på vår kirkes hovedlærdommer – bedre lys enn Nohrborgs postille: *Det falne menneskes salighetsorden*.

Jeg skal heller ikke nekte for at Nohrborgs postille også har verdi som *prekensamling for kirken*, selv om jeg med dette har villet si at han i så *overveiende* grad sysselsetter hodet og tilfredsstiller det *granskende* sinnet, forstanden, at jeg har kalt postillen hans en «*lærebok i teologi*». Som sagt: Den er ikke *bare* det; men for å uttrykke min mening sterkt låner jeg det uttrykket.

Se, skulle jeg gi en åpen erklæring, måtte innholdet bli dette; for enten det behager eller mishager, kan ingen fra noen side nekte for at slik er det. Men tenk nå litt over dette, min bror! Du kjenner menneskehjertet – riktignok kjenner ingen det fullt ut. Men så godt har jeg lært det å kjenne at selv den aller mest rettferdige og ubestridelige erklæring i slike saker uvegerlig vil støte og såre. For sier jeg ikke at Nohrborg er den *aller beste*, den *fullkomneste*, så vil det støte *dem som nå mener det*.

Selv har jeg en tid levd på det stadiet, og jeg husker hvor umedgjørlig jeg var i dette, først når det gjaldt Nohrborg, siden når det gjaldt Luther. Nå har jeg lært å tåle innvendinger mot begge og likevel holde meg i skinnet.

Jeg ser at du skriver i dette brevet: «Det er nok stor forskjell på Nohrborg og Luther, men nådegavene er mangfoldige.» Det er jo helt klart. Men du vet kanskje ikke hvordan du med det ville støte dem som holder Nohrborg for den beste, for *fullkommen – på en tid da de mener det*. Nettopp fordi jeg ofte er blitt spurt om slike ting, har jeg fått lære det godt.

Så lenge en bok ikke er *egnet* til å gjøre skade, men tvert imot gjør mer nytte og blir et middel til at mange blir dratt nærmere noe bedre osv., har jeg derfor funnet det klokest å bruke den fine veltalenheten som kalles *tausheten*. (At jeg begynte å elske Luthers skrifter mer enn Nohrborgs, kom ikke av at noen hadde dømt ufordelaktig om Nohrborg. Det kom av at jeg havnet i større nød og fant hos Luther en sterkere og friskere ånd til å hjelpe i slik nød.) Derfor ser du også at

jeg i Pietisten aldri har lett etter feil i slike bøker som de jeg nettopp nevnte.

Nå, hva sier du? Bør jeg kaste meg inn i bokstrider? – Men, sier du, du har anbefalt Ev., og han har angrepet Nohrborg, Fresenius, Spener med flere. Svar: Riktignok har jeg ennå ikke gransket eller lest alt i Ev. fullt ut, men jeg har hørt det lest opp i sin helhet én gang, og jeg vet om *ett* sted der disse mennene blir nevnt, s. 35. Si meg, er det vel noe verre «angrep» enn det?

Selv om jeg helst hadde sett at heller ikke det stedet stod der, vet jeg likevel ikke om vi bør være så ømfintlige at vi ikke engang tåler at disse mennene kommer inn under den alminnelige dommen som *Herrens Ånd feller* over «*alt kjød*» – for de samme ordene ville jeg jo gjerne tåle sagt om Luther!

Når Luther bruker slike ord om Bernhard og Augustin (som han likevel *elsker*), er det vel ikke så farlig om Ev. bruker dem om disse – ikke så farlig at jeg *derfor* skulle mene at hele bladet har forspilt tilliten, ja, at jeg på grunn av dette stedet (s. 35) ikke burde ha anbefalt det. På samme grunnlag kunne jeg heller ikke anbefale Luthers skrifter, som har mye hardere og mer uforsiktige uttrykk, dels om hellige menn, dels om annet! Tenk over dette, kjære bror!

Vi må aldri glemme at det er feil i alle menneskelige verk, og at vi må se på *hovedsaken*. Og den er jo at det er en ånd der som brenner for Kristi ære og sjelenes vel og for at de skal lære evangeliet å kjenne – det evangeliet som er og blir *en Guds kraft til frelse*. Jeg kjenner din hjertelige gudsfrykt og din iver for det beste i alt du skriver og tenker; men ikke alt er så enkelt som det først ser ut for oss!

For eksempel finnes det nok tidsskrifter og bøker og personer som ikke er så støtende som H. har vært her og der. Men, kjære, når jeg har erfart hva Herren har gjort i ham og *ved* ham, sammenlignet med hva visse andre skikkelige og interessante tidsskrifter har utrettet, da tvinger Kristi kjærlighet og iveren for sjelenes vel meg til heller å se på hva som er til nytte for *dem som er i nød*, enn på hva som behager dem som ikke er i nød!

Men du sier: Det er «bitterhet» i det H. skriver! Og partiånd! Svar: Det gjør meg vondt når jeg synes et ord ånder bitterhet. Jeg har skrevet til ham og irettesatt ham for slikt; han har svart og *takket* med så rørende ydmykhet og takknemlighet at jeg har skammet meg. Og

han har forsikret meg om at han *aldri*, så lenge han gir ut bladet, skal slippe til det minste personangrep eller egentlig polemikk osv. Hva skal jeg så gjøre?

Men å si at det er partiånd som *driver* og beveger ham til virksomhet – at han bare vil vinne tilhengere, et parti – det er etter min mening en langt urimeligere dom over ham enn noe H. ennå har gjort.

Jeg vet at man lett og fort bruker ordet «partiånd» uten å legge så mye i det. Men jeg sier: Tenker man over hva det innebærer, og mener man, som nettopp sagt, at det ikke er Kristi kjærlighet, men lysten til å få et parti, som har drevet ham til alt hans arbeid, da er det en hard dom, og da mangler man evnen til å prøve åndene.

Legg merke til *ånden* i det han skriver, *ånden gjennom det hele!* Ser ikke enhver kristen at mannen har vært i en hard klemme og lidd mye – dels av sine synder og samvittighetsnød, dels av forfølgelse fra øvrigheten – slik at ingen av oss har opplevd maken?

Jeg husker ennå levende Scotts rørende fortellinger om en prest (H.) som ble forfulgt på den og den måten. Det var ennå *den tiden* da han stod under loven! Når han nå ved Kristi store kjærlighet har fått lys og brenner for evangeliet, får vi bære over med det om ikke alt er like godt avveid, og om et feiltrinn, ja, en bitterhet viser seg i stridens hete.

Vi blir ikke ferdig utlært i en fart. Hvor finner vi noen som er fullkommen? Og ingen blir mer gransket enn vi som gir ut blad – nettopp fordi alt vi øser ut, ligger åpent for hver manns øyne! Og hver mann er liksom selvskreven dommer over en bok, et blad. Men slo han selv inn på samme vei og måtte stå under alle de ulike kravene og dommene som noen tusen mennesker har, ville han neppe greie seg bedre. Og særlig gjelder dette når han vil noe mer enn bare å behage – når han brenner for sjeler!

Ja, begynte jeg å kritisere hver kristen, ville jeg nok finne store feil. Men jeg tier, for jeg vet godt at slikt ikke duger; jeg kan ikke følge mitt eget hode og min egen smak, men må se på hva som *gagner* mest. Og da blir det en evig overbærenhet. Slik gjør Gud med oss, og slik må vi gjøre med hverandre. Men *ånden* i et skrift, en bok, en person blir alltid hovedsaken.

22. Om å gå til nattverd i statskirken

Til en ung bror som var bekymret for å ta imot sakramentet sammen med de vantro.

Elskede bror i Kristus!

Guds fred, som *overgår all forstand*, bevare våre hjerter og tanker i Kristus Jesus!

Jeg vil gjerne si noe nyttig som svar på brevet jeg har fått. Men jeg føler så dypt at all nytte bare kommer fra Guds gode Ånd, at jeg i hastverket mitt er fristet til å legge fra meg pennen og si: Gud, send du en stråle av ditt lys over disse spørsmålene inn i denne brorens sjel, så trengs det ikke et ord fra meg! Men jeg vet også at Gud bruker menneskelige redskaper. Derfor vil jeg gi de opplysningene jeg kan, selv om de kanskje ikke skulle utrette det samme her som hos meg og mange andre.

Jeg har riktignok ingen grunn til å tro at du skulle være lukket for Ordet; men hos *andre* har jeg så ofte gjort den erfaringen jeg antyder. Nei, tvert imot gleder jeg meg over å se hvordan Gud i sin nåde har kalt, opplyst og dratt deg, min unge venn. Lovet være hans navn!

Likevel må ingen tenke: Får jeg bare klare grunner, skal jeg nok rette meg etter dem! Nei, nettopp den tanken er farlig. Vi må heller tenke: Gud, vær meg nådig! Led du meg i hele sannheten!

Når det gjelder de skriftstedene du ba om lys over, ser jeg at det er ett som binder mest, nemlig 1 Kor 5,11, og særlig ordene: «*Et slikt menneske skal dere ikke engang spise sammen med.*» – Her vil jeg først minne om den viktige hovedregelen for all sunn bibeltolkning: *Gi akt på sammenhengen* (noe som er særlig påtagelig i Paulus' brev), og gi

akt på *hva apostelen sikter til med et bud!* Stans og tenk! En apostel har ikke gitt en regel uten mål og mening, uten å ha en *skade* for øye som skulle unngås, eller noe *godt* som skulle vinnes.

Først sammenhengen! Kapittel 5 innleder et nytt og sørgelig emne i apostelens brev. Se v. 1: «I det hele høres det om hor blant dere, og det slikt hor som ikke engang nevnes blant hedningene: at en mann lever med sin fars kone.» Se v. 2: «Og dere er oppblåste! Burde dere ikke heller sørge, slik at han som har gjort dette, kunne bli støtt ut fra dere?» Merk: «kunne bli *støtt ut fra dere*.» Sammenlign nå v. 5: «for at han som har syndet, skal overgis til Satan» osv.

Se videre v. 9: «Jeg skrev i brevet til dere at dere ikke skulle ha samkvem med horkarer», og apostelens egen forklaring i v. 10–11: «Jeg mente ikke mennesker i denne verden som driver hor … Men det jeg skrev til dere, var at dere ikke skulle ha samkvem med noen som kaller seg en bror, men er en horkar eller pengegrisk … Et slikt menneske skal dere ikke engang spise sammen med.»

Han sier jo uttrykkelig at han ikke taler om «mennesker i *denne verden* som driver hor» osv., men om «*noen som kaller seg en bror, men er en horkar*» osv. Med en slik skal dere ikke ha samkvem – ja, dere skal ikke engang spise sammen med ham. Og slik fortsetter det i v. 12–13.

Vi ser altså at dette stedet helt og holdent handler om hvordan en kristen *brorskrets* skal våke over seg selv, så den ikke omgås lastefulle mennesker *fortrolig*, som *brødre*. Til slik fortrolig omgang hørte det at en ba slike hjem til seg og spiste med dem, eller at de kristne hadde felles måltider.

Jeg har slått opp hos flere utleggere av dette stedet, svenske, engelske og tyske, men ikke én av dem har noen gang kommet på den tanken at ordet «spise» her handler om nattverden. Det handler bare om vanlig spising, som var et tegn på broderlig fortrolighet. Det står jo uttrykkelig «*støtt ut*» (v. 2), «ikke ha samkvem med», ikke omgås som *brødre* (v. 11), men «*støt ut*» (v. 13). Alle disse ordene viser hva saken gjelder.

(*Bak uttrykket «ikke spise med ham» ligger den samme tankegangen som vi merker når fariseerne sa om Kristus – da lastefulle mennesker fikk nåde hos ham når de omvendte seg, og han spiste med dem: «Denne mannen tar imot syndere og* eter *sammen med dem!» Den gang var det nemlig skikk, som nå, at en bare ba sine omgangsvenner til bords. Slike*

regnet en for å være av ett sinn. Nå forstår vi apostelens iver på dette stedet.)

Men så *formålet!* Også det er viktig for vårt spørsmål. Hva kan apostelen ha hatt som mål med dette budet, at de ikke skulle omgås lastefulle mennesker som brødre, men støte dem ut? Var det ikke aller først at den arme synderen selv skulle merke at slike laster ikke hører sammen med troen på Kristus, og så komme til anger? Jo, slik sier apostelen: «for at han skal skamme seg» (2 Tess 3,14).

For det andre skulle ikke verden få grunn til å spotte og si: Slike synder blir godtatt hos de kristne – han der er en av dem, osv. Slik sier apostelen om dem som ikke levde etter læren: «*For på grunn av dere blir Guds navn spottet blant hedningene*» (Rom 2,22–24). Det var særlig viktig at «ryktet» (v. 1) ikke skulle ha noen grunn. Se v. 1 i vårt kapittel. La oss legge oss dette *formålet* på minne.

Nå spør jeg: *Betyr* det eller *fører* det med seg at vi «har samkvem med horkarer», når en kristen går til nattverd i den store, blandede menighetens kirker? Mistenker noe menneske oss for å stå i *et broderlig forhold til disse ugudelige*, som også tar nattverden i den samme kirken, bare fordi vi går til nattverd?

Det høres overbevisende ut når en sier: «Skal vi ikke engang *spise* med horkarer, hvor mye mindre ta nattverden med dem!» Men jeg ber hver og en gi akt på hvordan det *virkelig forholder seg* med det ene og det andre, og på apostelens ord: «Jeg taler ikke om horkarene i *denne verden*, men om noen som *kaller seg en bror*.»

Jeg spør: Betyr min nattverdgang i kirken at jeg står i et fortrolig forhold til de ugudelige som også er med? Det er riktignok sørgelig med den store, blandede flokken i statskirken at det ikke engang i nattverden finnes noe slikt fellesskap. Men hver og en må innrømme at det nå *er* slik: Der finnes det ikke noe fellesskap. Og nettopp derfor trenger ingen å frykte at han *der* drar i fremmed åk med de vantro eller «har samkvem» med dem.

En kristen søker der bare sin Frelser og hans legeme og blod; selskapet søker han ikke. Men ved sitt eget bord hjemme, der har han sine brødre, der kan en se hvem som er hans folk.

Og merk deg, kjære venn: I hele Guds ord er ingenting viktigere enn å se på *formålet, ånden og hensikten*. Da blir vi ledet på rett vei. Ellers blir vi ordkløvere som fariseerne, som gjorde selve Frelseren til en

lovbryter mot det tredje budet. De så bare på *bokstaven* om sabbaten og ikke på *formålet* – det kjærlige, velgjørende formålet og ånden i dette budet, som Herren minnet om da han sa: «Sabbaten ble til for menneskets skyld, og ikke mennesket for sabbatens skyld.»

Det som nettopp skiller Det nye testamente fra *Det gamle*, er at det ikke er «*bokstavens* tjeneste, men *Åndens*!» Denne merknaden gir mye lys og veiledning om vi tenker dypt over den.

Til slutt vil jeg si et ord til ettertanke: Krever en at alt skal være riktig og godt slik forholdene i vårt land nå er, og er en misfornøyd med alt som kan klandres, da må vi rømme. Nei, vi lever nå i en tid og under forhold som ligner Israels i Babel – eller, for å ta et bilde fra det timelige, forholdene i et land som er utarmet av krig.

De som i en slik tid vil kreve å ha alle de vanlige godene et ordnet samfunn gir, må bli ulykkelige. Men de som med godt mot bare ser til at de kan komme gjennom den onde tiden med livet i behold, de er glade og lykkelige etter forholdene. Slik lærte profeten israelittene i Babel; se Jer 29,1–14.

Det bør være nok for oss at vi ikke trenger å gjøre noe mot Guds ord. Og *ingen* av de skriftstedene du viste til, handler om at enkelte troende skal gå ut av et stort, gammelt *kirkesamfunn* som har store lyter. De handler dels om hvordan et samfunn av *troende* skal våke over den lille flokkens gode navn ved ikke å godta horkarer og andre slike der; dels om hvordan et kirkesamfunn burde øve kirketukt; og dels om hvordan vi skal fly urettferdigheten, som i 2 Kor 6.

Men om å gå ut av *kirken* finnes det ikke noe bud i Skriften – særlig ikke når Kristus og apostlene selv viste det motsatte ved sitt eksempel. De *gikk* nemlig ikke *ut* av den fordervede, forfalne jødiske kirken, men fortsatte å gå i templet og synagogene så lenge de fikk lov. Se mye om dette i *Pietisten*.

Vil noen forhastet påstå at den som går til nattverd i statskirken, «drar i fremmed åk med vantro», så svarer jeg: Vi som gjør det, har også villet fly verden og urettferdigheten, som omgir oss alle dager, mer enn i kirken. Men ikke bare det – da har også Kristus og hans apostler dratt i fremmed åk med de vantro.

Nei, nattverden i kirken er ikke noe «fremmed åk» for de troende; den er nettopp deres eiendom. Det er de *ugudelige* som der, i vår

dyrebare rettighet, drar i et åk som er fremmed for *dem* – det er de ugudelige som hykler kristendom der!

«Hva, er da statskirken Kristi kirke?» spør du kanskje. «Kristi legeme, Kristi brud?» – Svar: Jeg håper vi er enige om hvem de ugudelige tilhører! Så godt håper jeg du kjenner meg.

Men vet du, min venn, hvordan det går med kirken på jorden? Jo, anta at vi i dag sluttet oss sammen med de mest ekte kristne vi kunne finne, og dannet det reneste kirkesamfunn, helt etter den første kristne menighets mønster. Om ti år ville vi med uro begynne å se at hyklere hadde kommet inn. Noen av oss ville begynne å rense ut, andre ville si: Stopp! Bare de *åpenbare* skal du drive ut! Godt, men er ikke *det* og *det* åpenbart? ville en annen si. Om dette ville meningene bli delte.

Snart ville den ene skrøpeligheten, snart den andre bli gjenstand for noens bekymring og andres forsvar. Og snart – merk deg det! – ville de uendelige *gradene* av mer eller mindre fremtredende ugudelighet og de troendes uendelig *skiftende dommer* bli en kilde til all slags rådvillhet og uklarhet.

Så lenge vi selv levde, gikk det kanskje noenlunde; men la det gå 20, 30, 40, 50 år – grunnleggerne eller reformatorene er døde, og nye ledere har tatt over! Hvordan går det da? Og legg så til 100 år – hvordan ser det da ut med vårt rene samfunn? Og så 100 lange år til, 200, 300, 400! Se, kjære venn, her er grunnen til at *alle* gamle kirkesamfunn har vokst seg vanskapte!

Og *når – i hvilket år – holdt vårt samfunn, som var godt fra begynnelsen, opp med å være Kristi kirke*? Her ligger grunnen til det synet på kirken som våre reformatorer forfektet så kraftig i bekjennelsesskriftene, veiledet av Kristi lignelser om «himmelriket», for eksempel om noten som samler «alle slags fisk», både gode og dårlige, og flere (Matt 13). Alt dette stridet om kirken blant enfoldige kristne er derfor et betenkelig arbeid, og det har dratt mange bort fra «den enkle og rene troskap mot Kristus».

Kort sagt: Alt er skrøpelig. Men la oss i Babel – det vil si i denne tiden og under disse forholdene – bare se til at vi tar vare på det høyeste gode: «*Budets endemål er kjærlighet av et rent hjerte og en god samvittighet og en oppriktig tro*.» La oss prøve hva som er *sunt* for oss, og hva som er usunt, osv.

Gjør det som er *mest til gagn* for *din egen* og *andres* sjel! *Dette* er sannelig i samsvar med Kristi og apostlenes lære og eksempel. Er det nyttig for din egen og andres sjel å gå ut av kirken, ikke ta nattverden der osv., så gjør det; hvis ikke, så la det være. Å, det er tungt og beklagelig at stillingen er som den er – men hvor skal vi gå?

Dette er nå det jeg i stor hast har skrevet ned. Mer står i *Pietisten*. Måtte Guds Ånd selv gi sitt lys og sin veiledning til dette.

23. Noe om lekfolks virksomhet

Svar til en skolelærer i Norge.

Kjære bror i Kristus! Med stor glede har jeg lest brevet Deres og sett den Guds nåde som er blitt Dem til del. De har ikke bare for egen del i erfaringens skole lært evangeliets høyeste hemmeligheter – å leve bare av nåde som en fortapt synder – men De blir også drevet av kjærligheten til å tjene medmennesker ved å forkynne det dyrebare Ordet. Måtte Gud styrke Dem og bevare Dem i dette under alle prøvelser, helt til enden!

Jeg skulle gjerne tale mer med Dem om dette, men det strevsomme arbeidet mitt og mangelen på tid og krefter gjør at jeg må fatte meg i største korthet og bare svare på det egentlige spørsmålet Deres.

Slik jeg forstår brevet Deres, er De likevel opplyst nok til å se at De har plikt til å lyde kallet: «Kom og undervis oss i Ordet.» De spør jo om De med god samvittighet kan avslå det. Men De er blitt bekymret over artikkel 14 i Den augsburgske bekjennelse. Spørsmålet er altså hvordan en skal forstå den rett, og særlig ordene «rettelig kalt». Det er sikkert kjent for Dem at dette spørsmålet har opptatt mange kristne.

Etter alt som er tenkt og sagt om saken, har jeg ikke funnet noe sannere og viktigere å peke på enn dette: Her bør en særlig spørre etter hva Luther selv har sagt i de skriftene der han behandler emnet mer utførlig. Jeg vil da særlig vise Dem til prekenen hans på Stefanusdagen i Epistelpostillen. Der har vi først et tydelig eksempel fra Bibelen. Stefanus var en lekmann, utskilt til en timelig tjeneste i menigheten (Apg 6); likevel var han så virksom med å forkynne evangeliet at han ble den første martyren for det.

Luthers merknader til dette eksemplet, § 36–38, og likeså i evangelieprekenen på 8. søndag etter trefoldighet, § 20, forklarer så sterkt og utvetydig hva han mener er et rett kall, at vi heller burde regne artikkel 14 i Den augsburgske bekjennelse for feilaktig – om den inneholdt noe som stred mot disse forklaringene – enn bruke den som våpen mot den klare bibelske sannheten.

Luther forklarer utvetydig, både i den nevnte prekenen og andre steder, at når den ene bonden ber den andre om en slik kjærlighetstjeneste – kom og undervis meg i Ordet – så er dette et like guddommelig kall som når det blir gitt av øvrigheten eller en større menighet.

Artikkel 14 vil tydeligvis forebygge den uordenen at hvem som helst skulle gi seg ut for å preke, enten bare etter egne innfall og egen dom over sin dyktighet, eller ved at noen skulle prøve å komme inn i prekenembetet ved en åndelig simoni, med bestikkelser eller smiger. Noe slikt ville ikke være et rett kall.

Men når nettopp sjeler i nød ber om vår tjeneste, er dette et langt mer ordnet kall enn når den kjødelige, uomvendte studenten selv finner for godt å velge prekenembetet. Han tar de nødvendige studiene og får så rett til også å bli prestevigslet og få embete i kirken, enda ikke ett menneske har ønsket hans undervisning i sjelens viktigste anliggender.

Å skille mellom privat og offentlig undervisning er ofte svært vanskelig og betenkelig, slik eksemplet De nevner, viser. Også i en krets av innbudte venner kan det jo alltid komme noen fremmede til, og da ville samlingen få preg av å være offentlig. Hvor går grensen her?

På den andre siden: Om folketaleren er kalt til stedet av andre kristne, innbudt og nødt til å forkynne Ordet, og får lov av sognepresten til å bruke kirken, så er jo alt sammen ordnet og kristelig når han lyder et slikt kall – så sant han ikke kan forsvare overfor Gud og kjærlighetens lov å nekte å tale i Jesu navn nå.

Alle lovers lov og rettesnor er kjærligheten. For den må ikke bare enhver menneskelig bekjennelse, men også Guds egne bud vike når de strider mot kjærligheten. Det viste Kristus så tydelig med det tredje budet. Budets opprinnelige ordlyd sier unektelig at det ikke skulle gjøres noe arbeid på sabbaten. Men da Kristus kom, viste han hvordan kjærlighet og nød alltid gjør unntak fra denne bokstavelige ordlyden.

Gjelder dette Guds egne bud, hvor mye mer da en bekjennelse som mennesker har satt opp, om dens mening virkelig skulle stride mot kjærlighetsbudet. Men vi tror at den nevnte artikkelen i bekjennelsen, rett forstått på den måten som nå er vist, stemmer med kjærlighetens lov.

Til sist er Den hellige skrift alltid den rettesnoren som gjelder for alt vi skal tenke og gjøre. Og Bibelen er jo full av eksempler og ord som gir også lekfolk rett til å forkynne Herrens storverk. Slike bibelsteder har jeg ført opp i stort antall i artikkelen min om det åndelige presteskap i andre årgang av *Pietisten*. Der kan De se enda tydeligere hvor fast vår grunn er for denne kjærlighetens virksomhet. Måtte Herren bare gi oss mye nåde i kjærlighet, visdom og tålmodighet under arbeidet for sjelenes vel!

Byen Deres synes å være særlig velsignet, der tre skolelærere og en prest arbeider sammen i én Ånd for det samme høye og dyrebare målet. Hils de kjære brødrene med mine inderlige ønsker. Måtte Gud ved sin nåde og makt bevare Dem og meg på nådens og sannhetens vei helt til enden. Da skal vi nok en dag få se hverandre, når Gud samler alle sine barn som nå er spredt for de fire vinder – samler dem til den store skaren av alle slags folk og tungemål som lovpriser vår felles Frelser for Lammets trone.

Om Carl Olof Rosenius

1816–1868

Carl Olof Rosenius (1816–1868) var en svensk lekpredikant og forfatter, og en av de viktigste skikkelsene i den nyevangeliske vekkelsen i Norden. Han var prestesønn fra Västerbotten og begynte å studere teologi i Uppsala, men ble i stedet predikant i Stockholm.

Fra 1842 og resten av livet redigerte han bladet *Pietisten*. Der skrev han artikler og betraktninger om lov og evangelium, om rettferdiggjørelsen ved tro og om livet i Guds nåde. Han var også med på å grunnlegge Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen i 1856.

Skriftene hans ble lest i hjem og bedehus over hele Skandinavia, og de fikk stor betydning for lekmannsbevegelsen i Norge. Artiklene her er oversatt fra den danske utgaven av hans samlede skrifter.